

UTJECAJ SPORAZUMA O CARINAMA I TRGOVINI (GATT) NA LIBERALIZACIJU SVJETSKOG TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Svoboda, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:923919>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Josip Svoboda, apsolvent

Diplomski studij smjera Agroekonomika

**UTJECAJ SPORAZUMA O CARINAMA I TRGOVINI (GATT) NA
LIBERALIZACIJU SVJETSKOG TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA**

Diplomski rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Josip Svoboda, apsolvent

Diplomski studij smjera Agroekonomika

**UTJECAJ SPORAZUMA O CARINAMA I TRGOVINI (GATT) NA
LIBERALIZACIJU SVJETSKOG TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, član

Osijek, 2016.

Mojoj djevojci i roditeljima. Hvala Vam.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MATERIJALI I METODE	2
3. VANJSKA TRGOVINA.....	3
3.1. Povijest i značaj vanjske trgovine	3
3.2. Politika međunarodne razmjene	4
3.2.1. Liberalizam	4
3.2.2. Intervencionizam.....	5
3.2.3. Protekcionizam	5
4. OPĆI SPORAZUM O CARINAMA I TRGOVINI – GATT	6
4.1. Bretton Woodska konferencija i nastanak GATT-a	6
4.2. Runde pregovora.....	7
4.2.1. Dillon runda (1960. – 1961.).....	7
4.2.2. Kennedy runda (1964. – 1967.)	8
4.2.3. Tokyo runda (1973. – 1979.)	8
4.2.4. Urugvajaska runda (1986. – 1994.)	9
5. SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA – WTO.....	10
5.1. Načela WTO	11
5.2. Ustroj i organizacijska struktura WTO.....	12
5.3. Pregovaračke grupe pri WTO-u	15
5.4. Ministarske konferencije	17
5.4.1. I. Ministarska konferencija, Singapur, 9. – 13. prosinca 1996.	17
5.4.2. II. Ministarska konferencija, Ženeva, Švicarska, 18.— 20. svibnja 1998.	17
5.4.3. III. Ministarska konferencija, Seattle, SAD, 30. studenog – 3. prosinca 1999.....	18
5.4.4. IV. Ministarska konferencija, Doha, Katar, 9.— 13. studenog 2001.....	18
5.4.5. V. Ministarska konferencija, Cancun, Mexico 10.—14. rujna 2003.	19
5.4.6. VI. Ministarska konferencija, Hong Kong, Kina 13.—18. prosinca 2005.	19
5.4.7. VII. Ministarska konferencija, Ženeva, Švic., 30. studenog – 2. prosinca 2009. ...	20
5.4.8. VIII. Ministarska konferencija, Ženeva, Švicarska 15.— 17. prosinca 2011.....	21
5.4.9. IX. Ministarska konferencija, Bali, Indonezija 03.— 07. prosinca 2013.	21
5.4.10. X. Ministarska konferencija, Nairobi, Kenija 15.— 19. prosinca 2015.	23

6. PREGLED I ANALIZA SVJETSKJE TRGOVINSKE RAZMJENE	26
7. RH I WTO	30
7.1. Proces ulaska i stavovi RH u WTO	30
7.2. Spor s Mađarskom	32
7.3. Utjecaj vanjskotrgovinskih politika na RH	33
7.3.1. Zakon o poljoprivredi Republike Hrvatske.....	34
7.3.2. Zajednička poljoprivredna politika Europe (ZPP).....	35
7.3.3. Sporazum o poljoprivredi (WTO).....	36
7.4. Statistika i trenutno stajalište RH pri WTO.....	37
8. ZAKLJUČAK	39
9. POPIS LITERATURE	42
10. SAŽETAK.....	43
11. SUMMARY	44
12. POPIS TABLICA.....	45
13. POPIS SLIKA	46
14. POPIS GRAFIKONA	47
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	48
BASIC DOCUMENTATION CARD	49

1. UVOD

Glavna tema ovog diplomskog rada je utjecaj Sporazuma o carinama i trgovini (GATT) na liberalizaciju svjetskog tržišta poljoprivrednih proizvoda. Koncipiran u 7 poglavlja koja obrađuju samu povijest i razvoj globalne trgovine te njen utjecaj na vanjskotrgovinsku politiku zemalja. Cilj rada je donijeti objektivno mišljenje i zaključak o utjecaju GATT-a na vanjskotrgovinsku situaciju kroz povijesni i aktualni pregled stanja.

U prvom dijelu rada govori se generalno o vanjskoj trgovini te ključnom kriteriju podjele prema stupnju liberalizacije koji vanjskotrgovinsku politiku kategorizira na liberalističku (slobodnu), intervencionističku i protekcionističku. Nužno je shvaćanje osnovnih pojmova i povijesti kako bi se napravila svojevrsna uvertira u daljnji dio rada. Nadalje se opisuje sami nastanak i značaj GATT-a, te kronološki opisuje njegov put ka osnivanju WTO-a. Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT) bio je multilateralni sporazum o regulaciji međunarodne trgovine. Nastao je kao svojevrsni neuspjeh osnivanja ITO-a (International Trade Organization), organizacije koja je Bretton-Woodskim sporazumom trebala ustrojiti novi svjetski trgovinski sustav pored dvije nove važne organizacije MMF i Svjetske banke. Osnivanjem WTO-a, na temelju Sporazuma iz Marakeša, zapravo se GATT-u kao sporazumu dao strukturno-financijski okvir uz definirana načela i ciljeve. Nakon definiranja povijesti, značaja i samog ustroja WTO-a, rad se u srednjem dijelu bazira na Ministarskim konferencijama koje su po definiciji najviše tijelo koje odlučuje o pitanjima WTO multilateralnih trgovinskih sporazuma. Obradeno je sveukupno 10 do sada održanih konferencija (posljednja u Nairobiju, Kenija, prosinac 2015.godine.). Navedeni podatci označavaju zaključke i tijek pregovora na konferencijama o općenitim pitanjima svjetske trgovine s naglaskom na stajalištima RH i pitanjima poljoprivrede. U posljednjem dijelu rada napravljena je analiza i pregled globalne trgovinske razmjene po grupama proizvoda i svjetskim regijama. Pregled obuhvaća širu i užu sliku razmjene te se naknadno specificira na poljoprivredne proizvode i njihov udio u cijeloj globalnoj slici razmjene. Poljoprivredni proizvodi na svjetskoj razini sudjeluju s gotovo 10% u trgovinskoj razmjeni, a ukoliko bi promatrali to u okviru primarnih proizvoda, s više od 30%. Završni dio rada opisuje RH u sustavu WTO-a, njen proces ulaska, prepreke, pristup i stajališta popraćenu s informativnim podacima i djelovanju RH unutar samog WTO-a. Isto tako spominje se trgovinska politika RH i utjecaj ostalih vanjskotrgovinskih politika određenu članstvom RH u EU, a time i na globalnoj trgovinskoj sceni.

2. MATERIJALI I METODE

Glavni cilj ovog rada, a što mu naslov sugerira, je prikazati utjecaj Sporazuma o carinama i tarifama (GATT) na globalnu trgovinsku razmjenu s naglaskom na poljoprivredne proizvode.

Izvori podataka korišteni prilikom izrade rada i približavanja problematike su internet, odnosno različiti članci, službene stranice, izvješća te stručna literatura koja je u skladu s temom ovog rada.

Isto tako, prilikom izrade rada korištene su sljedeće znanstvene metode: komparacija, kompilacija, klasifikacija, indukcija, dedukcija, analitičko-statističke metode te sama analiza i pregled literaturnih podataka.

3. VANJSKA TRGOVINA

Vanjska trgovina označava razmjenu kapitala, roba i usluga preko međunarodnih teritorija i granica, što uključuje aktivnosti vlade i pojedinca. Dok je međunarodna trgovina bila prisutna u velikom dijelu povijesti, njezin gospodarski, društveni i politički značaj je u porastu u posljednjih nekoliko stoljeća. U većini zemalja takva trgovina predstavlja značajan udio u bruto domaćem proizvodu (BDP). Pretpostavka međunarodne trgovine za mirnom razmjenom i odvijanjem između nacija je u odgovarajućoj razini geopolitičkog mira i stabilnosti.

3.1. Povijest i značaj vanjske trgovine

Kroz povijesni pregled gospodarskog razvoja jasno je da su najrazvijenije zemlje i zemlje koje se danas najbrže razvijaju, upravo one koje su se specijalizirale u proizvodnji bile otvorenije inozemnoj konkurenciji i koje su puno trgovale sa svijetom. Gledajući razvoj teorija vanjske trgovine vidi se koliko su one dobivale na važnosti tijekom vremena. Naime, još u razdoblju klasicizma, te teorije su objašnjavale zašto je korisno trgovati s drugim zemljama te koja će se roba uvoziti, a koja izvoziti. Najstarija gledišta na vanjsku trgovinu sežu još iz doba merkantilizma. Zatim slijedi Smithova teorija apsolutnih prednosti, te Richardova teorija komparativnih prednosti. Te dvije teorije su nadopunili Heckscher i Ohlin i one pripadaju tzv. klasičnim teorijama vanjske trgovine.

Daljnijim razvojem i napretkom nisu zanemarena otkrića i zaključci doneseni u prošlom razdoblju. Naime, sve suvremene teorije vanjske trgovine prihvaćaju načelo komparativnih troškova iz razloga što je to načelo logično. Međutim, zbunjujuća činjenica je bila ta što se trgovina u stvarnosti nije odvijala u skladu sa zaključcima tradicionalnih teorija. Tradicionalne teorije su tvrdile da se komparativne prednosti temelje na razlikama u troškovima proizvodnje. No, to nije bilo točno stoga su suvremene teorije pokušale objasniti i obuhvatiti što više stvarnih čimbenika koji određuju bitne uvjete proizvodnje i razmjene.

Jedna od suvremenih teorija vanjske trgovine je teorija ekonomije obujma proizvodnje koja objašnjava zakon opadajućih troškova i rastućih prinosa na način da tvrdi da će proizvođači povećavati svoju proizvodnju sve dok to povećanje smanjuje prosječne troškove. U tom slučaju se javlja problem prodaje jer je domaće tržište maleno i ne može "progutati" tako velike količine robe. Izlaz i rješenje problema je u plasmanu robe na tržišta drugih zemalja¹.

¹Matić, B. (2004) *Međunarodno poslovanje*, Zagreb: Sinergija

3.2. Politika međunarodne razmjene

Vanjskotrgovinska politika podrazumijeva skup mjera i instrumenata kojima država regulira trgovinu robom i uslugama u cilju ostvarivanja što veće koristi od njih. Uz pomodu raznovrsnih mjera, o kojima će više biti riječ u nastavku, vanjskotrgovinska politika određuje količinu, vrstu i smjer međunarodne razmjene. Ključni kriterij za podjelu vanjskotrgovinske politike je onaj prema stupnju liberalizacije koji vanjskotrgovinsku politiku kategorizira kao:

- Liberalističku (slobodnu)
- Intervencionističku
- Protekcionističku

Općenito, ni za jedan se tip vanjskotrgovinske politike ne može reći da je univerzalno najbolji, već se vanjskotrgovinska politika prilagođava domaćem gospodarstvu kao segment i posrednik u ostvarenju općih političko ekonomskih ciljeva.

3.2.1. Liberalizam

Liberalistička ideologija temelji se na političkoj slobodi pojedinca i njegovoj slobodi ekonomskog djelovanja (Adam Smith – „nevidljiva ruka tržišta“). Liberalizam se najčešće dijeli na ekonomski i socijalni liberalizam. Dok se socijalni poima kao zalaganje za nezadiranje države u privatni život pojedinca, ekonomski podrazumijeva zalaganje za što manje državne intervencije u ekonomiji.

Ekonomski se liberalizam temelji na ekonomskoj samostalnosti i pravnoj slobodi privrednih subjekata, stoga je potrebna i kvalitetna institucionalna podloga. Liberalizam u vanjskoj trgovini podrazumijeva trgovinu u slobodnim uvjetima, bez zadiranja države. Upravo zbog postojanja političkih granica, vanjska je trgovina “kompliciranija“ od unutarnje. Upravo u smjeru anuliranja i umanjenja navedenih ograničenja kreće se ovaj tip vanjskotrgovinske politike.

3.2.2. Intervencionizam

Intervencionizam podrazumijeva skup mjera kojima država utječe na trgovinske (i ukupne ekonomske) tijekom jedne zemlje (J. M. Keynes – aktivna uloga države). Intervencionističke mjere moguće je podijeliti na:

- Izravne: odnose se na konkretne subjekte (državne nabavke, sufinanciranje znanstveno istraživačkog rada,...)
- Neizravne: odnose se na sve subjekte (carine, devalvacija, revalvacija, dozvole, zabrane..)

U vanjskoj se trgovini značajan dio intervencionističkih mjera odnosi na protekcionističke mjere. Ukoliko država neizravne mjere prilagođava višim ekonomskim zakonitostima, a manje fiskalnim potrebama, onda su takve mjere djelotvornije.

3.2.3. Protekcionizam

Protekcionizam je tip vanjskotrgovinske politike kojoj je cilj ograničavanjem vanjske trgovine postići određene koristi za zemlju (stvoriti uvjete za razvoj vlastite privrede). Protekcionizam u užem smislu podrazumijeva ograničavanje uvoza, dok u širem smislu, pored ograničavanja uvoza, uključuje i poticanje izvoza.

Zaključno s navedenim, argumenti koji idu u korist slobodnoj trgovini su *porast efikasnosti proizvodnje*, budući da carina uzrokuje porast cijena i troškova proizvodnje, pogoršanje same efikasnosti, pad potrošnje i uvoza itd. *Ekonomija razmjera (obujma)* putem snižavanja troškova proizvodnje po jedinici omogućuje porast konkurentnosti, što je usko povezano s *tehničkim napretkom* uslijed povećane konkurencije. Bez mjera i utjecaja ekonomske politike moguće je *izbjegavanje zastupanja posebnih interesa* pojedinih skupina (lobija). Argumenti protiv slobodne trgovine zasnivaju se na *zaštiti domaće industrije*, te poticanju zaposlenosti u zemlji. Nadalje, poremećaji na stranim tržištima lakše se prenose na domaće, što je posljedica izloženosti utjecajima inozemnih tržišta u uvjetima slobodne trgovine. Među navedene argumente pripada i sama zaštita strateških i nacionalnih interesa zemlje (npr. poljoprivreda, vodeni izvori..).²

²Lolić Čipčić M. (2015.): *Međunarodna ekonomija*, WEB izdanje: Sveučilište u Splitu, str.35

4. OPĆI SPORAZUM O CARINAMA I TRGOVINI – GATT

Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT) je multilateralni sporazum koji regulira međunarodnu trgovinu. Njegova osnovna svrha bila je značajno smanjenje carina i drugih prepreka trgovini i ukidanje povlastica, na recipročnoj i međusobno povoljnoj osnovi. To je dogovoreno tijekom konferencije Ujedinjenih naroda o trgovini i zapošljavanju, te je GATT bio ishod neuspjeha u pregovorima vlade za stvaranje Međunarodne trgovinske organizacije (ITO). GATT je potpisalo 23 nacija u Ženevi 30. listopada 1947. godine, a stupio je na snagu 1. siječnja 1948. To je trajalo sve do 14. travnja 1994. sporazumom Urugvajске runde u Marakešu potpisom 123 nacija kojim je utvrđena Svjetska trgovinska organizacija (WTO) 1. siječnja 1995. godine.

4.1. Bretton Woodska konferencija i nastanak GATT-a

Bretton Woodska konferencija održana je na sastanku 43 zemalja u Bretton Woodsu, New Hampshire, SAD-a u srpnju 1944. godine. Njezin cilj bio je da se pomogne obnoviti razbijeno poslijeratno gospodarstvo i promicanje međunarodne gospodarske suradnje. Bretton-Woodskim sporazumom potaknuto je osnivanje dvije važne svjetske institucije, Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD; Svjetska banka). Isto tako, nastojalo se ustrojiti novi svjetski trgovinski sustav. Za uspješnu provedbu novog svjetskog trgovinskog sustava trebalo je organizirati tri nove međunarodne institucije: MMF, IBRD i ITO. Treća organizacija, Međunarodna trgovinska organizacija (ITO) trebala je u prvom redu otkloniti prohibitivna i opće postojeća ograničenja koja su drastično smanjila međunarodnu trgovinu i efikasno sprečavala njihovu obnovu i razvoj. Ova organizacija trebala je obnoviti sustav multilateralne trgovine i iznaći mehanizme za trajan proces njezine liberalizacije³. Predstavnici država na UN-ovoj Konferenciji u Havani o trgovini i zapošljavanju 1948. godine složili su se oko Povelje ITO, ali njezinu ratifikaciju zaustavio je Kongres SAD, što je dovelo do propasti ITO kao institucije. Inicijalni nacrt Povelje ITO bio je ambiciozan, nadilazio je pravila svjetske trgovinske discipline budući da je predviđao pravila u područjima zapošljavanja, međunarodnih investicija, usluga, restriktivne poslovne prakse.

³Vizjak A. (2007.): *Svjetska trgovinska organizacija: postanak, ustroj i razvoj*, Opatija: Sveučilište u Rijeci

Neuspjeh ITO rezultirao je pristupanjem 23 države (od inicijalno 50 čija je namjera bila utemeljenje ITO) Općem sporazumu o carinama i trgovini (GATT) u Ženevi. GATT-om je pokrenuta postupna trgovinska liberalizaciju i uklanjanje protekcionističkih mjera u trgovini robom koje su predstavljale ostavštinu iz 30-ih godina 20. stoljeća.

4.2. Runde pregovora

U daljnjem tekstu opisati će se kronologija pregovora u okviru GATT-a, odnosno skupni pregovori članica, pod nazivom „runde“.

U okviru GATT-a održano je sveukupno osam „rundi“ pregovora od kojih su najznačajnija Dillon, Kennedy, Tokyo i Urugvaj runda, te se smatra da su procesi liberalizacije svjetske trgovine upravo započeli nakon održanih prvih sastanaka (1947.). U sklopu navednih sastanaka ostvarena su početna smanjivanja između carinskih ograničenja zemalja članica. Svaki idući sastanak donosio je nova smanjivanja carina, dok je prilikom održavanja Kennedy runde ostvaren Antidampinški sporazum.⁴

4.2.1. Dillon runda (1960. – 1961.)

- Sudjelovalo 23 države
- Usvojeno 45, 000 tarifnih koncesija ili sniženja carina (1/5 sveukupne svjetske razmjene).
- Prihvatanje određenih trgovinskih pravila iz nacrtu Povelje ITO.
- Kombinirani paket trgovinskih pravila i tarifnih koncesija poprimio je oblik Općeg sporazuma o carinama i trgovini.
- GATT je stupio na snagu u siječnju 1948. godine te su 23 države potpisnice postale formalno ugovorne stranke Općeg sporazuma.

⁴Damping – npr. ako tvrtka izvozi proizvod po cijeni nižoj od cijene proizvoda na domaćem tržištu, onda govorimo o "dampingu" proizvoda. *Antidampinški sporazum* WTO-a ne regulira djelovanje tvrtki koje se bave "dampinom", nego je fokus na tome kako vlada može ili ne može reagirati na damping odnosno disciplinirati antidampinškim mjerama (pristojba na uvoz robe).

4.2.2. Kennedy runda (1964. – 1967.)

Kennedy runda započela je ministarskim dogovorom o ključnim pitanjima u svibnju 1964., a trajala je do lipnja 1967. Ovu se konferenciju općenito smatra najuspješnijim korakom u postizanju slobodnije trgovine. Razvijene zemlje, nečlanice EEZ, posebno SAD, preferirale su multilateralnu primjenu carinskih smanjenja da bi se ublažila podjela trgovine uzrokovana EU-integracijom. Glavni ciljevi Kennedy runde bili su:

- srezati tarife za pola uz minimalne iznimke
- razbiti ograničenja poljoprivredne trgovine
- ukloniti carinske barijere
- pomoć zemljama u razvoju

Nakon dugotrajnih pregovora oko načina provođenja linearnih carinskih smanjenja, te oko proizvoda koji će biti uslijedilo je:

- 16 industrijskih zemalja linearno je smanjilo carine za 40% za industrijske proizvode. (prihvaćeno je od strane četiri najjača sudionika: SAD, EEZ, Velike Britanije i Japana.) One su dogovorile i znatno, premda mnogo manje smanjenje carina za poljoprivredne proizvode u okviru 20%, ali je taj efekt bio mnogo manji zbog necarinskih prepreka u samom sektoru.⁵

4.2.3. Tokyo runda (1973. – 1979.)

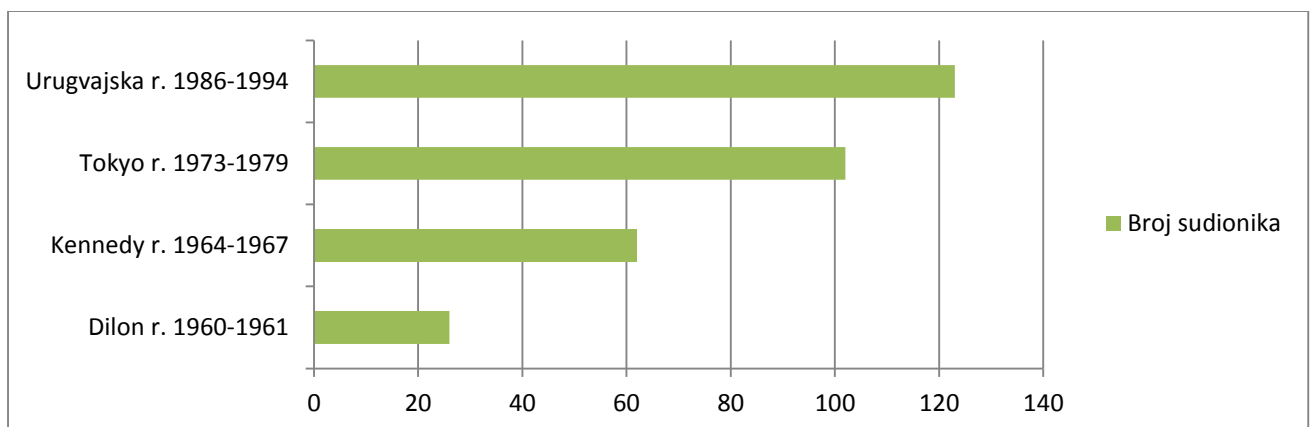
Tokyo runda, u kojoj su sudjelovale 103 države, nastavila je daljnju liberalizaciju trgovine. Predstavljala je ujedno ozbiljniji pokušaj reforme trgovinskog sustava i uklanjanja necarinskih prepreka. Runda je razultirala smanjenjem carina za trećinu, do razine od 4,7% u prosjeku. Carinska sniženja, raspoređena na razdoblje od osam godina unijela su novi element "harmonizacije", odnosno proporcionalno većeg sniženja u odnosu na veće carine. Rezultat runde je i serija sporazuma o uklanjanju necarinskih prepreka u nekim novim područjima, kojima su pristupile uglavnom industrijalizirane države stranke GATT. Kako nisu bili prihvaćeni od svih država, neki od ovih sporazuma i nakon iduće runde zadržali su obilježje dobrovoljnih višilateralnih sporazuma.

⁵Brkić, L. (2001.): *GATT, WTO i (de)regulacija tržišta financijskih usluga*, FPZG, str. 100-102

4.2.4. Urugvajaska runda (1986. – 1994.)

Na Ministarskom sastanku članica GATT-a održanom u Punta del Este (Urugvaj), u rujnu 1986. otpočela je osma runda multilateralnih trgovinskih pregovora. Završni dokument Urugvajске runde parafiran je 15. prosinca 1993. u Ženevi, potpisan u svibnju 1994. godine u Marakešu, a stupio na snagu 1. siječnja 1995. godine. Ciljevi deklaracije iz Punta del Este vidljivi su, prije svega, u tome što novi sporazum GATT-a iz 1994. godine zamjenjuje sporazum iz 1947. godine, a dopunjuje se novim sporazumom o trgovini uslugama, GATS (General Agreement on Trade in Services). Dogovoreno je i osnivanje nove trgovinske organizacije, WTO (World Trade Organization), što predstavlja stvaranje treće strane institucionalnog i pravnog “trokuta” pored postojeće dvije koje čine Međunarodni monetarni fond i Međunarodna banka za obnovu i razvoj, u kojem će se sankcionirati i provoditi pravila ponašanja zemalja umeđunarodnoj trgovinskoj, financijskoj i monetarnoj politici. Sporazumom o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije ova je organizacija dobila atribut pravne osobe i predstavlja institucionalni okvir koji obuhvaća GATT tako da su njegova pravila izmijenjena i dopunjena kroz pregovore Urugvajске runde (tzv. GATT 1994.), sve sporazume i aranžmane zaključene pod njegovim okriljem kao i ukupne rezultate pregovora Urugvajске runde (svi ovi sporazumi sadržani su u Aneksima 1, 2, 3 i 4 uz sporazum o osnivanju WTO-a). U Preambuli Sporazuma o osnivanju WTO-a ponovno se ističu ciljevi GATT-a kao što su povećanje životnog standarda i dohotka, osiguranje pune zaposlenosti, proširenje proizvodnje i trgovine, i optimalno korištenje svjetskih resursa, proširujući to i na područje intelektualnog vlasništva (TRIPS).⁶

Grafikon 1: Broj sudionika u GATT pregovorima

Izradio: Autor

⁶Ibidem

5. SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA – WTO

Svjetska trgovinska organizacija (WTO) je međunarodna organizacija koja regulira međunarodnu trgovinu. WTO je službeno uspostavljena 1. siječnja 1995. na temelju Sporazuma iz Marakeša, kojeg je potpisalo 123 zemalja 15. travnja 1994. godine, zamijenivši Opći sporazuma o carinama i trgovini (GATT) iz 1947. godine. Primarni zadatak WTO-a je regulacija tržišta između zemalja članica pružajući okvir za pregovaranje oko trgovinskih sporazuma i rješavanje sporova s ciljem provedbe sporazuma WTO-a, koji su potpisali predstavnici zemalja članica. Većina pitanja na koja se WTO fokusira potječu iz prethodnih trgovinskih pregovora, posebno iz Urugvajске runde (1986-1994). Prilikom osnivanja WTO, spominje se pojam originalne članice.

- Originalna članica označava svaku onu zemlju koja je članica originalnog GATT-a (GATT iz 1947.) i koja je sudjelovala u pregovorima Urugvajске runde. Sve druge zemlje, koje do 1. siječnja 1995. godine nisu bile članice GATT-a iz 1947. godine kao i one koje su imale taj status, a nisu sudjelovale u pregovorima Urugvajске runde, mogle su pristupiti članstvu WTO-a samo u skladu s člankom XII Sporazuma o osnivanju WTO-a i pod uvjetima koji se budu dogovorili između nje i WTO-a.

Nadovezano s navedenim, članicom može postati svaka država ili zasebni carinski teritorij koji posjeduje potpunu autonomiju u vođenju svojih vanjskotrgovinskih poslova i u ostalim pitanjima koja su regulirana Sporazumom o WTO-u i drugim multilateralnim trgovinskim sporazumima. Učlanjenjem u WTO, pristupanjem Sporazumu o WTO i davanjem Lista koncesija, države postaju punopravne članice. Međutim, prije nego što se učlane države mogu dobiti status promatrača u većini organa WTO, kako bi se na taj način pripremile za preuzimanje svojih članskih prava i obaveza⁷.

Ključne razlike između WTO i GATT jesu:

- WTO je organizacija s jasno određenom ciljevima, načelima, strukturom i izvorima financiranja, a GATT je bio samo skup, u biti privremenih, pravila s provizornom organizacijskom strukturom.

⁷Bjelić P. (2002.): *Svjetska trgovinska organizacija*, Beograd: Prometej

- WTO regulira trgovinu robama, uslugama i trgovinu povezanu s pravima intelektualnog vlasništva, a GATT je sadržavao samo pravila za trgovinu robama.
- Rješavanje sporova između članica u WTO precizno je definirano, institucionalizirano i brzo, a osiguran je i mehanizam za izvršenje donesenih odluka. (RH je sudjelovala u jednom sporu u okviru WTO, više o tome u poglavlju 7.2. *Spor s Mađarskom*)

Za razliku od WTO, GATT nije imao tako precizne i razrađene mehanizme, pa je uvijek prijetila mogućnost da gubitnička strana, posebno ako se radilo o moćnoj članici, jednostavno ne prizna presudu i odbije njezino izvršenje, tvrdeći kako odluka nije zasnovana na tekstu Sporazuma. Za razliku od vremena kada se pokušavalo stvoriti ITO, svjetska gospodarska i politička scena na početku devedesetih godina bila je bitno drugačija. Općenito, tržišni je sustav nadvladao onaj planski, živi se u bogatijem svijetu i u bitno liberalnijim uvjetima, s tim da trendovi liberalizacije i unifikacije, koji se najčešće opisuju pojmom globalizacija, i dalje vladaju na svim područjima ljudske djelatnosti. Na trgovinskom planu, nakon trgovine industrijskim proizvodima, na red je došla liberalizacija trgovine uslugama i problematika zaštite prava intelektualnog vlasništva.⁸

5.1. Načela WTO

WTO uspostavlja okvir (pravila) za trgovinsku politiku; ne definira ju, niti određuje ishode. Tri načela su od posebne važnosti u razumijevanju i GATT-a 1947 i WTO-a:

- Načelo nediskriminacije

Ono ima dvije glavne komponente: princip najpovlaštenije nacije (MFN) i princip nacionalnog tretmana (NT). Obje komponente su ugrađene u glavnim pravilima WTO-a koja se odnose na dobra, usluge i intelektualno vlasništvo. MFN pravilo zahtijeva da članovi moraju primjenjivati iste uvjete za svu razmjenu s drugim članovima, odnosno svaka članica mora odobriti najpovoljnije uvjete pod kojima se omogućava trgovina određenih vrsta proizvoda prema svim ostalim članovima WTO-a. Nacionalni tretman označava pravilo kojim se uvezena roba ne smije tretirati manje povoljno od domaće proizvedene robe, odnosno da se nakon prelaska i podmirenja carinskih troškova, uvezena roba mora tretirati jednako kao i slična roba u pogledu različitih troškova, administracije, pristojbi i sl.

⁸Matić B., Lazibat T. (2001.): *Od GATT do WTO*, Pregledni rad, str. 697

- Načelo transparentosti

Članovi WTO-a moraju objavljivati svoje trgovinske propise, održavati institucije koje omogućuju preispitivanje upravnih odluka koje utječu na trgovinu, kako bi odgovorili na zahtjeve za informacijama od strane drugih članova, te isto tako obavijestiti promjene u trgovinskim politikama WTO-u.

- Načelo recipročnosti

Načelo recipročnosti odnosi se na to da trgovačke olakšice koje potpisnice GATT-a priznaju jedna drugoj, moraju biti jednake za obje strane. Kasnije je to načelo ublaženo u korist zemalja u razvoju.

5.2. Ustroj i organizacijska struktura WTO

Svjetska trgovinska organizacija je međunarodna organizacija i kao takva subjekt je međunarodnog prava sa statusom pravnog lica. Zemlje članice osnivači najvažniji su čimbenik u djelovanju ove organizacije. Prilikom njezinog osnivanja 01. 01. 1995. godine nazočilo je sedamdeset i šest članica od ukupno sto dvadeset i pet potpisnica GATT sporazuma. WTO je postao međunarodna organizacija, koja je u svoju strukturu ugradila dotadašnji sporazum o carinama i trgovini robama GATT, ali je svoju nadležnost proširila i na dva druga nova područja – trgovinu uslugama i intelektualno vlasništvo⁹. Organizacijska struktura WTO je komplicirana, ali smisljena i razrađena. Svi članovi mogu sudjelovati u svim vijećima, odborima, itd., osim u Žalbenom tijelu, Tijelu za rješavanje sporova i plurilateralnim odborima.

- Glavna tijela WTO-a

Glavno vijeće (General Council) je tijelo koje odlučuje o tekućim pitanjima WTO u razdoblju između Ministarskih konferencija. Zaseda u obliku Tijela za rješavanje sporova i Tijela za pregled trgovinskih politika. Sastavljeno je od predstavnika država članica te je odgovorno i nastupa u ime Ministarske konferencije.

⁹Giunio, M. et. al. (1998), *Vanjskotrgovinsko, devizno i carinsko poslovanje*, Zagreb: Inženjerski biro

- Tijelo za rješavanje sporova (Dispute Settlement Body)

Zasjeda na razini Glavnog vijeća i sadrži dva pomoćna tijela: Skupina stručnjaka za rješavanje sporova (Dispute Settlement Panels of experts) i Žalbeno tijelo (Appellate Body).

- Zanimljivo, više od 500 sporova je zabilježeno do danas u okviru 20-godišnje povijesti WTO-a (10. studenoga 2015. obilježen jubilarni 500. spor između Južne Afrike i Pakistana). S druge strane, u suprotnosti s navedenim, 300 sporova se održalo u tadašnjem GATT-ovom sustavu za rješavanje sporova u razdoblju od 47 godina. Navedeni podaci upućuju na bolju komunikaciju između zemalja članica kao i podizanje transparentnosti, rezultata i uspjeha u sadašnjem sustavu.

Vijeća su tijela treće razine organizacijske strukture WTO, odgovorna su Glavnom vijeću, sastoje se od predstavnika svih članica, nadležna su za pitanja iz pripadajućih im sporazuma, sadrže pomoćna tijela, odbore i radne skupine, koja su tijela četvrte razine, također sastavljena od predstavnika svih članica. Postoje tri vijeća:

Vijeće za trgovinu robama (Council for Trade in Goods) sadrži 11 odbora koji pokrivaju specifična područja sporazuma, odnosno Odbore za poljoprivredu, pristup tržištima, primjenu sanitarnih i fitosanitarnih mjera, tekstil i odjeću, tehničke prepreke trgovini, subvencije i kompenzacijske mjere, investicijske mjere vezane uz trgovinu, zaštitne mjere, anti-dumping mjere, postupke dopuštanja uvoza, pravila o porijeklu, inspekciju prije transporta, te Radnu skupinu za državna trgovinska poduzeća;

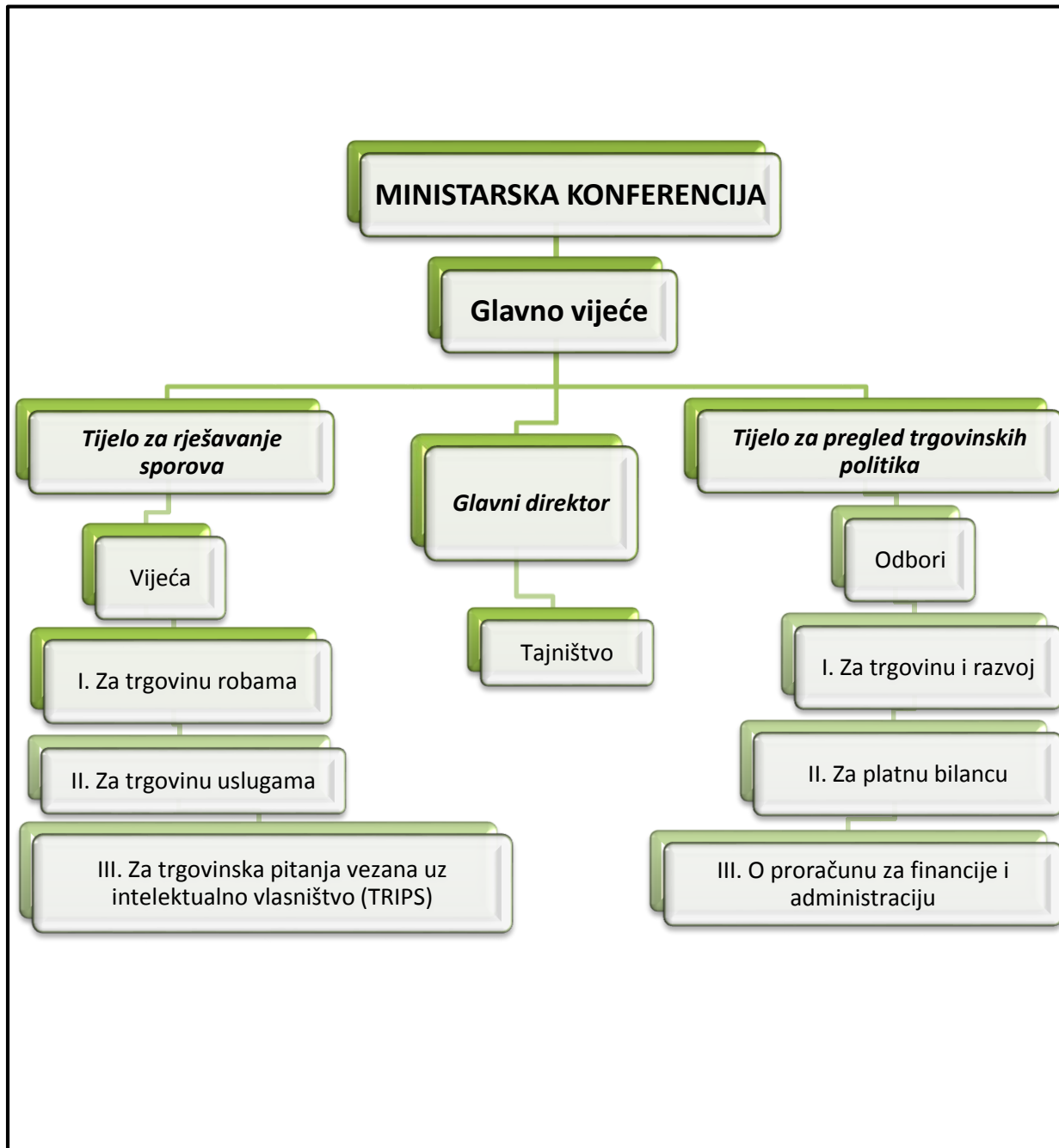
Vijeće za trgovinu uslugama (Council for Trade in Services) sadrži pomoćna tijela, Radne skupine za profesionalne usluge, pravila trgovine uslugama i specifične obveze, te

Vijeće za trgovinska pitanja vezana uz intelektualno vlasništvo (TRIPS Council).

Odbori i radne skupine unutar Vijeća tijela su četvrte najniže razine organizacijske strukture WTO. Tajništvo WTO nalazi se u Ženevi. Sastoji se od ureda Glavnog direktora i četiri ureda zamjenika Glavnog direktora. Osnovna funkcija je pružanje tehničke podrške vijećima, odborima, ministarskim konferencijama, kao i tehničke pomoći zemljama u razvoju, pravne pomoći u postupku rješavanja sporova, te savjeta vladama u postupku pristupanja.

Godišnji proračun WTO-a za 2015. godinu iznosio je blizu 200 milijuna švicarskih franaka, odnosno oko 1 milijardu i 300 miliona kuna.¹⁰

Slika 1: Organigram WTO-a

Izradio: Autor

¹⁰Multilateralni odnosi, dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/) preuzeto: 07.03.2016.

5.3. Pregovaračke grupe pri WTO-u

Brojne zemlje su formirane u koalicije (grupe) pri WTO. Ove grupe često jednoglasno sudjeluju u pregovorima o preferabilnim temama pomoću jednog koordinatora ili pregovaračkog tima. Ovo su neke od najaktivnijih grupa i njihove preferencije u pregovorima u WTO-u:

Afričko, Karipska i Pacifička grupa (ACP – African, Caribbean, and Pacific Group of States) – poljoprivreda

- Afrička grupa (African group) - generalno

Azijska grupa zemalja u razvoju (Asian Group of Developing Members) – generalno

- Grupa pruža forum za razmjenu konvergentnih gledišta među svojim članovima u svim područjima. Isto tako cilj im je raditi s drugim članovima ka zajedničkim ciljevima, poput unapređenja procesa pridruživanja azijskih zemalja u razvoju koje u tom trenutku podnose zahtjev za članstvo u WTO-u. Predstavljeni su najavnim dokumentom WT/GC/COM/6, 27. ožujka 2012. s Pakistanom kao prvim koordinatorom grupe.

Najmanje razvijene zemlje (Least-developed countries – LDCs) - generalno

Grupa „članka XIII“ – generalno

- Članovi ove grupe traže manje obveze u pregovorima zbog liberalizacije kojom su obilježene u okviru ugovora o članstvu. Navedenoj grupi pripadaju nedavno prihvaćene zemlje (RAM zemlje), odnosno zemlje koje su se pridružile WTO-u nakon 1995. godine., dok ne obuhvaćaju članice EU i najmanje razvijene zemlje.

Cairns grupa – poljoprivreda

Grupa tropskih proizvoda (Tropical products) – poljoprivreda

Grupa G-10- poljoprivreda

- Koalicija zemalja koja lobira da se poljoprivredu tretira kao specifičnu i raznoliku.

Grupa G-20 - poljoprivreda

- Koalicija zemalja u razvoju koje potiču ambiciozne reforme poljoprivrede u razvijenim zemljama s određenom fleksibilnošću za zemlje u razvoju.

Grupa G-33 - poljoprivreda

Grupa Pamuk-4 (Cotton-4) – poljoprivreda (pamuk)

- Zapadno-afrička koalicija zemalja koja traži manje subvencije i carine za pamuk.

Grupa NAMA-11 – NAMA-11¹¹

- Koalicija zemalja u razvoju koje traže fleksibilnost pri ograničavanju otvaranja tržišta u industrijskoj razmjeni robe.

Grupa „Prijatelji A-D pregovora“ (Friends of A-D Negotiations (FANs)) – pravila (anti-damping)

- Koalicija traži više discipline pri korištenju anti-damping mjera.

Grupa „Prijatelji ribe“ (Friends of Fish (FoFs)) – pravila (subvencije u ribarstvu)

- Neformalna koalicija koja traži znatno smanjenje subvencija u ribarstvu. S vremena na vrijeme ostali članovi WTO-a također se identificiraju kao "Prijatelji ribe".

Grupa sponzori „W-52“ – intelektualno vlasništvo (TRIPS)

- Sponzori dokumenta TN/C/W/52, odnosno prijedloga za "modalitetima" u pregovorima o oznakama zemljopisnog podrijetla (Multilateralni registar za vina i jakih alkoholnih pića, koji se širi na višu razinu zaštite izvan vina i jakih alkoholnih pića).
- Hrvatska je član posljednje navedene grupe.

¹¹NAMA (Non-Agricultural Market Access) se odnosi na pregovore i same proizvode koji nisu obuhvaćeni Sporazumom o poljoprivredi. Drugim riječima, u praksi, uključuje industrijske proizvode, goriva i rudarske proizvode, ribu i riblje proizvode te proizvode šumarstva.

5.4. Ministarske konferencije

U sljedećem dijelu rada obraditi ćemo i proći kroz sve Ministarske konferencije održane pod okriljem WTO-a. Do danas je održano sveukupno 10 konferencija, dok se 11. konferencija očekuje u 2017. godini. Poseban naglasak biti će na značaju poljoprivrede u pregovorima, te sudjelovanju i mišljenju RH u istima.

Ministarska konferencija (Ministerial Conference) najviše je tijelo koje odlučuje o pitanjima WTO multilateralnih trgovinskih sporazuma. Sastavljeno je od visokih predstavnika država članica, ministara, carinskih unija i neovisnih carinskih teritorija, a sastaje se najmanje jedanput svake dvije godine. Odluke donosi konsenzusom. Odlučivanje većinom glasova članica moguće je, no unutar WTO nikada nije bilo upotrijebljeno. Svi sporazumi kojima su WTO članice pristupile trebaju biti ratificirani u nacionalnim parlamentima.

5.4.1. I. Ministarska konferencija, Singapur, 9. – 13. prosinca 1996.

Singapurska ministarska deklaracija potvrđuje opredjeljenje članica za daljnjom liberalizacijom trgovine uslugama, s posebnim naglaskom na potrebe okončanja pregovora o trgovini telekomunikacijskim, financijskim i uslugama u pomorskom transportu. Deklaracijom je izražena podrška za ugrađivanjem područja investicija i konkurencije u okvire WTO. Bez namjere prejudiciranja pregovora u tim područjima, uspostavljene su radne skupine za analizu odnosa i međusobnog utjecaja trgovine i investicijskih politika, kako bi se identificirala pitanja koja bi se eventualno ugradila u WTO sporazume. Nadalje, članice su dale poticaj daljnjoj analizi komplementarnosti liberalizacije trgovine, ekonomskog razvitka i zaštite okoliša, te podržale usuglašenu Deklaraciju o trgovini proizvodima informacijskih tehnologija i uključivanje 400 farmaceutskih proizvoda na liste potpuno liberaliziranih proizvoda.

5.4.2. II. Ministarska konferencija, Ženeva, Švicarska, 18.— 20. svibnja 1998.

Ministarska konferencija u Ženevi obilježila je 50-godišnjicu postojanja multilateralnog trgovinskog sustava. U tadašnjim uvjetima svjetske ekonomske recesije, Ministarska konferencija revidira doprinos WTO-a svjetskoj ekonomskoj stabilnosti, rastu i zapošljavanju,

pokreće posebnim Planom aktivnosti za nerazvijene i male zemlje njihovo snažnije uključivanje u jedinstveni multilateralni trgovinski sustav i usvaja Deklaraciju o globalnoj elektronskoj trgovini (e-commerce). Glavno vijeće Deklaracijom je zadobilo mandat za izradu sveobuhvatnog radnog programa glede procjene trgovinskih pitanja vezanih uz globalnu elektronsku trgovinu. Deklaracijom se daje podrška daljnjoj praksi neoporezivanja elektronske trgovine, no s otvorenom mogućnošću revizije Deklaracije i njezina proširenja konsenzusom članica, a sukladno napretku odnosno rezultatima radnog programa.

5.4.3. III. Ministarska konferencija, Seattle, SAD, 30. studenog – 3. prosinca 1999.

Ministarska konferencija u Seattleu trebala je pokrenuti novu rundu multilateralnih trgovinskih pregovora, ali je doživjela neuspjeh, iz razloga što u pripremnim i pregovorima na samoj Konferenciji nije postignuta suglasnost članica o agendi, odnosno područjima nove runde pregovora. Konferenciju je popratila atmosfera demonstracija raznih interesnih skupina, što je rezultiralo stvaranjem antiglobalizacijskog pokreta, ili anti-WTO pokreta na svjetskoj razini. Izostala je očekivana odluka o pokretanju nove runde pregovora i po prvi put nakon konferencija u Singapuru i Ženevi nije donesena ministarska deklaracija.

5.4.4. IV. Ministarska konferencija, Doha, Katar, 9.— 13. studenog 2001.

Nasuprot Seattleu, Ministarska konferencija u Dohi usvojila je nekoliko značajnih odluka. Pokrenuta je nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora (tzv. *Doha runda*), u članstvo su primljene Kina i neovisni carinski teritorij Taiwan, a područja nove runde pregovora proširena su na područja odnosa trgovine i investicija, konkurencije i zaštite okoliša. Ministarskom deklaracijom usuglašeno je da će nova runda obuhvaćati pregovore u sljedećim područjima: implementacija preuzetih obveza; poljoprivreda – smanjivanje, s intencijom uklanjanja, svih izvoznih subvencija, prihvaćajući pregovore o ne-trgovinskim aspektima poljoprivrede; trgovina uslugama; pristup tržištima za nepoljoprivredne proizvode; trgovinska pitanja vezana uz prava intelektualnog vlasništva; državne nabavke; olakšanje trgovine; WTO pravila; poboljšanje i pojašnjenje odredbi za rješavanje sporova; elektronska trgovina; integracija tzv. "malih ekonomija" u WTO sustav; odnos trgovine i transfera tehnologije;

trgovina, dugovi i financijske politike; tehnička suradnja; suradnja s nerazvijenim zemljama, i specijalni i diferencijalni tretman.

- Stajališta RH na Ministarskoj konferenciji u Dohi iznesena su na plenarnom zasjedanju Konferencije, te u okviru neformalne konzultativne skupine CEFTA plus te skupine novih članica, na čiju je intervenciju u završnu Deklaraciju ugrađena opaska da se priznaju koncesije koje su nove članice dale u postupku primitka u WTO. Ovo je bilo značajno kako bi se izbjeglo da se u novoj rundi pregovora od tih zemalja traže iste koncesije kao od ostalih članica.

5.4.5. V. Ministarska konferencija, Cancun, Mexico 10.—14. rujna 2003.

Peta ministraska konferencija održana je u Cancunu, Meksiko, rujna 2003. godine u čijem je radu sudjelovala i RH. Glavna zadaća konferencije bila je procjena stanja, odnosno napretka u pregovorima nove runde multilateralnih pregovora i radu koji se odvija u okviru Razvojnog programa iz Dohe te određivanje smjernica za daljnje pregovore.

- RH žali što V. Ministarska konferencija u Cancunu nije uspjela zbog nemogućnosti postizanja dogovora oko konkretnih odluka i Ministarske deklaracije. Dogovor nije postignut zbog nepremostivih razlika između razvijenih i zemalja u razvoju oko ključnih područja pregovora: poljoprivrede, pristupa tržištu industrijskih proizvoda te pokretanja pregovora o Singapurskim temama (područja ulaganja, tržišnog natjecanja, olakšavanja trgovine i transparentnosti u javnim nabavama). Upravo je sa Singapurskim temama počeo završni dio pregovora iza zatvorenih vrata, a na njima su pregovori i završili da uopće nije pokušano pregovarati oko poljoprivrede ili pristupa tržištu za industrijske proizvode s obzirom da su stavovi članica i dalje ostali nepromijenjeni.¹²

5.4.6. VI. Ministarska konferencija, Hong Kong, Kina 13.—18. prosinca 2005.

Kako stoji u izvješću o sudjelovanju izaslanstva Vlade Republike Hrvatske na Ministarskoj konferenciji WTO-a u Hong Kongu, napravljen je značajan korak na putu prema uspješnom

¹²ibidem

zaključivanju runde multilateralnih trgovinskih pregovora do kraja 2006. god. Pregovori u području poljoprivrede bili su jedno od središnjih pitanja (pristup tržištu, domaća potpora i izvozne subvencije). Donešena Ministarska deklaracija sastojala se od osnovnog teksta Deklaracije, te nekoliko priloga. Određen je datum ukidanja svih oblika izvoznih subvencija (konac 2013. je utvrđen kao krajnji, a 30.4.2006. kao rok za dogovor u svezi s modalitetima.) Za Hrvatsku je važna i odredba iz Ministarske deklaracije koja prepoznaje potrebu postizanje dogovora oko "osjetljivih" proizvoda za koje je naglašen manji stupanj daljnje liberalizacije. Vrlo značajno mjesto u pregovorima imalo je pitanje liberalizacije trgovine pamukom i omogućavanja pristupa tržištu najmanje razvijenim zemljama. Kao osnova za izračun snižavanja carina usvojena je *švicarska formula*¹³ dok će se odgovarajući koeficijenti definirati u modalitetima. Od ostalih tema raspravljano je o pristupu tržištu za nepoljoprivredne proizvode, trgovini uslugama, te o pitanju najnerazvijenijih zemalja.

5.4.7. VII. Ministarska konferencija, Ženeva, Švic., 30. studenog – 2. prosinca 2009.

Sedma WTO Ministarska konferencija održana je od 30. studenog do 02. prosinca u Ženevi, Švicarska. Opća tema rasprave bila je "WTO, multilateralni trgovinski sustav i trenutno globalno ekonomsko okruženje". Radne sjednice bile su usmjerene na pružanje interaktivnog foruma ministarima za raspravu kroz dvije široke pod teme: "Pregled aktivnosti WTO-a", uključujući "Doha Program rada" za prvi dan; i "Doprinos WTO-a za oporavak, rast i razvoj" za drugi dan. Prema popisu sudionika, sudjelovale su sve 153 članice WTO-a, 36 Vlada zemalja promatrača, 76 promatrača međunarodnih unutarvladinih organizacija, 487 nevladinih organizacija (NVO) i pripadnici medija s ukupnim brojem od oko 3.000 ljudi. Konferencija u Ženevi bila je svojevrsna prilika za pregled rada WTO-a i samog tijeka Doha runde.

Jedna od rijetkih odluka donešenih na konferenciji bila je vezana uz TRIPS sporazum, odnosno da se prigovori na temelju TRIPS pravnih osnova ne bi trebali prosljeđivati Odboru za rješavanje sporova u okviru WTO-a.

¹³Švicarska formula: $A_1 = \frac{c \cdot A_0}{c + A_0}$, A_1 = obvezujuća carina nakon pregovora, A_0 = obvezujuća carina prije pregovora.

5.4.8. VIII. Ministarska konferencija, Ženeva, Švicarska 15.— 17. prosinca 2011.

Osma Ministarska konferencija održana je u Ženevi, Švicarska, od 15. do 17. prosinca 2011. paralelno s plenarnim zasjedanjem, gdje su ministri imali pripremljene izjave. Održane su tri radne akcije sa sljedećim temama: "Važnost multilateralnog trgovinskog sustava i WTO", "Trgovina i razvoj" i "Doha - razvojna agenda". Konferencija je odobrila pristup Rusije, Samoe i Crne Gore. Na posljednjoj sjednici ministara usvojeno je niz odluka usmjerenih prema intelektualnom vlasništvu, elektroničkom poslovanju, malim gospodarstvima, pristupanju najnerazvijenijih zemalja, te recenziji trgovinske politike. U izjavi predstavnika Republike Hrvatske na konferenciji u Ženevi stoji kako je RH svjesna teške globalne gospodarske situacije, s naglaskom kako joj je članstvo u WTO obilježilo razdoblje daljnje liberalizacije, otvaranja tržišta i povećavanja sudjelovanja u svjetskoj trgovini. Isto tako, uz odobravanje i snažno podupiranje pristupa novih članica WTO-u, navedeno je kako Hrvatska smatra da će daljnje jačanje sustava WTO, provedba sporazuma i poboljšanje transparentnosti, pomoći u borbi protiv protekcionizma, doprinijeti povećanju konkurentnosti, međunarodne suradnje i poticanju trgovine kao glavnog čimbenika za gospodarski rast.

5.4.9. IX. Ministarska konferencija, Bali, Indonezija 03.— 07. prosinca 2013.

Deveta ministarska konferencija održana je u Baliju, Indonezija, od 3. do 7. prosinca 2013. godine. U sklopu konferencije donesen je "*Bali paket*", odnosno niz odluka kojima je cilj pojednostaviti trgovinu, omogućujući zemljama u razvoju više opcija za pružanje sigurnosti hrane, jačanje trgovine najslabije razvijenih zemalja, te općenito jačanje razvoja. Ministarskom deklaracijom usvojenom 07. prosinca 2013. izraženo je zadovoljstvo u napretku Razvojnog plana iz Dohe (DDA), što je prikazano deklaracijama i odlukama koje su usvojene na sjednicama u sklopu konferencije. U prvom dijelu usvojenih odluka su one određene na 8. Ministarskoj konferenciji u Ženevi (TRIPS, Program rada o elektroničkoj trgovini, Program rada u vezi malih gospodarstava, Potpore za trgovinu (Aid for Trade), Trgovina i transfer tehnologije). U drugom dijelu usvojene su odluke i deklaracije povezane s Razvojnim planom iz Dohe (DDA) odnosno:

- *Sporazum o olakšavanju trgovine* (Trade Facilitation Agreement) kao prvi sveobuhvatni multilateralni sporazum sklopljen nakon osnivanja WTO-a. Sporazum je donešen pod pritiskom problema birokracije ("Red tape") koji je nastajao prilikom

prenošenja robe preko granice budući da je manjkalo suradnje između trgovaca i službenih agencija. Prema stavku 1. modaliteta, pregovori oko sporazuma morali su pojasniti i poboljšati relevantne aspekte članka 5. (Sloboda tranzita), članka 8. (Naknade i formalnosti vezane uz uvoz i izvoz) i članka 10. (Publikacija i administracija trgovačkih propisa) vezanog uz GATT 1994, s ciljem da se dodatno ubrza protok robe, uključujući i robu u tranzitu. Pregovori su se bavili pitanjem pružanja tehničke pomoći i potpore za izgradnju kapaciteta u ovom području, te učinkovitom suradnjom između carinskih ili drugih odgovarajućih tijela u olakšavanju trgovine i pitanja carinske obveze. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD) navela je pet mjera koje bi imale najveći utjecaj u smislu smanjenja troškova:

- Usklađivanje dokumenata
- Pojednostavljivanje carinskih postupaka (npr. vrijeme prije dolaska)
- Predvidljivost u carinskim procedurama (npr. prijevremeno odrediti koje tarife vrijede za određene proizvode ili pak odrediti jasna pravila o proceduri i dostupnosti informacija vezanih uz trgovinu)

- *Odluke o poljoprivredi*

Članovi WTO-a radili su na četiri prijedloga iz mnogo većeg paketa koji je bio na stolu još iz pregovora o poljoprivredi Doha runde iz 2008. godine.

- *Izvozne subvencije*, koje spadaju pod termin izvozne konkurencije "export competition". (Ministarska deklaracija)
- Prijedlog o pronalasku načina kako s određenom vrstom uvoznih *kvota* ("*tarifne kvote*") treba rukovati kada je neispunjena do kraja. (Ministarska odluka)
- *Zalihe hrane zemalja u razvoju* s ciljem dostatnosti hrane. (Ministarska odluka)
- Predložiti popis općih usluga od posebnog interesa za zemlje u razvoju koje će biti dodane u zelenu kutiju ("Green Box").¹⁴ (Ministarska odluka)

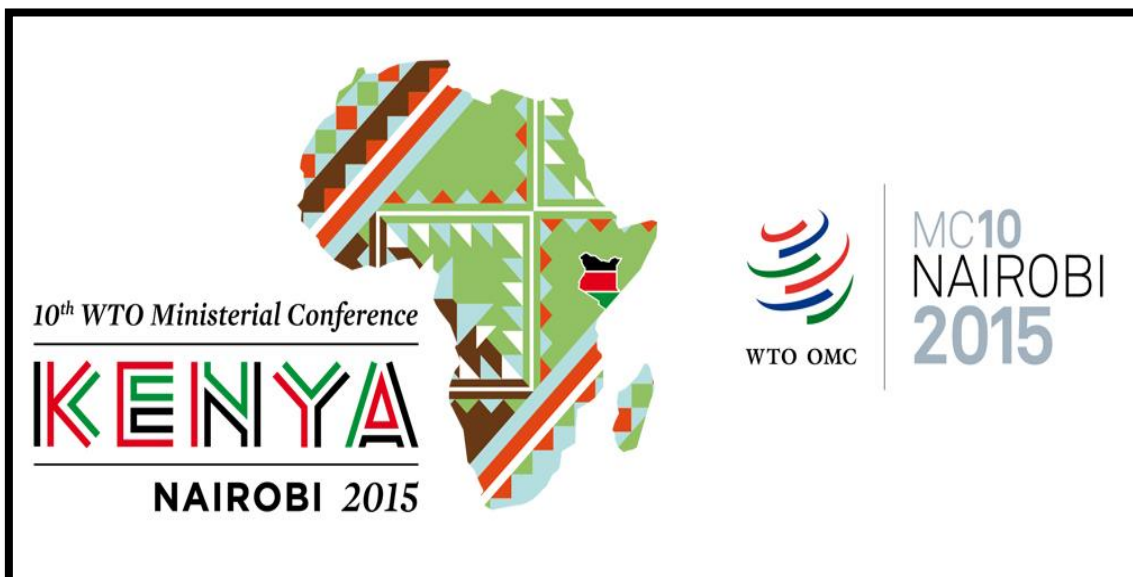
¹⁴U zelenu kutiju koja spada u kategoriju domaće potpore, te se smatra da ne narušava trgovinu (ili narušava minimalno) i stoga je dozvoljeno bez ikakvih ograničenja.

Od ostalih tema raspravljalo se o pitanjima pamuka, najmanje razvijenih zemalja, mehanizmu za praćenje, malim, ranjivim ekonomijama, pristupanju Jemena, E-commerce i intelektualnom vlasništvu. Hrvatski predstavnici izrazili su zadovoljstvo za činjenicom da je poljoprivreda dio paketa na Konferenciji.

5.4.10. X. Ministarska konferencija, Nairobi, Kenija 15.— 19. prosinca 2015.

Deseta ministarska konferencija WTO-a održana je u Nairobiju, u Keniji, od 15. do 19. prosinca 2015. Kulminirala je u donošenju *Nairobi paketa* ("Nairobi Package"), odnosno nizu od šest ministarskih odluka o poljoprivredi, pamuku i pitanjima vezanim za najmanje razvijene zemalje.

Slika 2: Logotip Ministarske konferencije u Nairobiju, Kenija 2015.

Izvor: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mc10_e_testomar.htm

, preuzeto 15.05.2016.

- Pitanje poljoprivrede

Budući da je poljoprivreda bila jedno od najvažnijih i politički osjetljivih pitanja na pregovaračkom dnevnom redu WTO-a, donešene su *nekoliko važnih odluka* uključujući i obvezu da se ukinu izvozne subvencije za poljoprivredni izvoz, odluka o javnom posjedovanju zaliha hrane iz sigurnosnih razloga, te odluka o posebnom zaštitnom mehanizmu za zemlje u razvoju.

- "Izvozna konkurencija" ("Export competition")

Ključna stavka za poljoprivredu Nairobi paketa je ministarska odluka o "Izvoznju konkurenciji" ("Export competition"). Razvijene zemlje obvezale su se ukloniti subvencije za izvoz poljoprivrednih proizvoda, s izuzetkom oko predviđenih izvoznih subvencija za mliječne proizvode, prerađene proizvode i svinjsko meso, koje moraju biti postepeno izbačene do kraja 2020. godine. Odluka da se u potpunosti eliminira svaki oblik poljoprivredne izvozne subvencije bila je povijesna odluka i predstavlja značajan korak u reformi poljoprivredne trgovine. Zemlje u razvoju će morati u međuvremenu ukinuti izvozne subvencije do kraja 2018., ali će biti u mogućnosti nastaviti pokrivati troškove marketinga i transporta za izvoz u poljoprivredi do kraja 2023. godine, dok će najsiromašnijim i zemljama koje većinski uvoze hranu biti odobreno da do kraja 2030. godine ispune svoje obveze. Osim navedenog, odluka sadrži ograničenja, ili "disciplinu", kako bi se spriječilo korištenje drugih izvoznih politika kao subvencija. Ove discipline obuhvaćaju ograničenja za financiranje potpora za izvoznike poljoprivrednih proizvoda, kao što su izvozni krediti, kreditna jamstva za izvoz ili program osiguranja. Posebno je značajna za poljoprivrednike u siromašnim zemljama koje se nemogu natjecati s bogatim zemljama koje bi umjetno povećale svoj izvoz kroz subvencioniranja.

- Javna zaliha ("Public stockholding")

Javna zaliha za hranu iz sigurnosnih razloga ("Public stockholdings"), potvrdila je opredjeljenje članica WTO za pronalaženjem "trajnog rješenja" za ovaj problem, koji je bio u središtu rasprave na konferenciji u Baliju 2013. Problem leži u činjenici da određene zemlje u razvoju strahuju da bi mogle probiti ograničenja koja su dogovorili u okviru domaće potpore, odnosno potpore koja utječe na cijene i količine. Za program "Javnih zaliha" smatra se da narušava trgovinu jer uključuje otkup od poljoprivrednika po cijenama utvrđenim od strane Vlade. Potpora je, normalno, određena u dogovorenim limitima, ali neke zemlje strahuju da to možda neće uvijek biti slučaj (kupnja po tržišnim cijenama ne broji se kao potpora). Problem je općenito kupovne prirode, jer ne postoje ograničenja s opskrbom jeftinom ili besplatnom hranom posebno za siromašne ili pothranjene.

- Povijest ove rasprave sezala je u 2002. godinu prijedlogom Afričke Grupe da se programi stave u neograničenu "Zelenu kutiju". Nakon par repetitivnih sličnih prijedloga grupe G-33 iz 2012. i 2014. godine, problem ostaje otvoren i nakon navedene konferencije u Nairobiju.

- Posebni zaštitni mehanizam ("Special safeguard mechanism")

Ministri u Nairobiju donijeli su Odluku o posebnom zaštitnom mehanizmu (SSM) za zemlje u razvoju, mehanizam koji će omogućiti zemljama u razvoju da si privremeno povećaju carine na poljoprivredne proizvode u slučajevima udarnog izvoza ili pada cijena. Prema ovoj odluci, članovi WTO će nastaviti pregovore o mehanizmu na sjednicama Odbora za poljoprivredu, dok će Glavno vijeće redovito nadzirati napredak.

- Ostale teme Ministarske konferencije u Nairobiju pokrivale su Anti-damping, jamstva, subvencije (uključujući ribarstvo), regionalni trgovinski sporazum, pamuk, rješavanje sporova, E-commerce, okoliš (uključujući održivi razvoj i Sporazum o dobrima okoliša; "Environmental Goods Agreement"), Sporazum o informacijskim tehnologijama, intelektualno vlasništvo, najslabije razvijene zemlje (uključujući bescarinski i pristup tržištu bez kvota), pristup nepoljoprivrednom tržištu, usluge i ostalo.¹⁵

¹⁵Ministerial conferences, dostupno na: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/minist_e.htm, preuzeto: 02.04.2016.

6. PREGLED I ANALIZA SVJETSKE TRGOVINSKE RAZMJENE

U ovom poglavlju će se obraditi, analizirati i tablično prikazati aktualni podatci o svjetskoj trgovinskoj razmjeni s naglaskom na poljoprivredne proizvode. Izvor navedenih podataka nalazi se u detaljnom pregledu najnovijih zbivanja u svjetskoj trgovini, odnosno „Međunarodna trgovinska statistika 2015“ objavljenom od strane WTO, a koji obuhvaća trgovinu roba i usluga.

Tablica 1: Svjetski trgovinski udio po grupama proizvoda 2014.

	Vrijednost 2014 (milijarde dolara i postotci)	Udio Udio u svjetskoj robnoj razmjeni	Godišnja promjena (%)		
			2012	2013	2014
Poljoprivredni proizvodi	1765	9,5	-1	5	2
Goriva i rudarski proizvodi	3789	20,5	2	-3	-6
Goriva	3068	16,6	5	-3	-7
Industrijski proizvodi	12243	66,2	0	3	4
Željezo i čelik	472	2,6	-8	-7	5
Kemikalije	2054	11,1	-2	2	3
Uredska i telekomunikacijska oprema	1794	9,7	0	4	2
Automobilska industrija	1395	7,5	1	3	4
Tekstil	314	1,7	-4	7	3
Odjeća	483	2,6	0	10	5
Poljoprivredni proizvodi (AoA)	1454	7,9	1	5	1
Nepoljoprivredni proizvodi (NAMA)	16850	91,1	0	2	1

Izvor: https://www.wto.org/english/res_e/statistics/its2015_e/its15_merch_trade_product_e.htm

preuzeto: 03.05.2016.

Iz prethodne tablice primjećujemo kako poljoprivredni proizvodi u 2014. godini zauzimaju udio od 9,5% ukupne svjetske robne razmjene. Ukupna vrijednost poljoprivrednih proizvoda iznosila je 1 bilijun i 765 milijarde dolara. Vidljiv je i blagi porast u ukupnom udjelu s obzirom na razdoblja iz 2012. (8,9%) i 2013. (9,3%), odnosno rast godišnje postotne promjene. Daleko najveći udio u svjetskoj trgovinskoj razmjeni zauzimaju industrijski proizvodi (66,2%). U donjem dijelu tablice vidljivo je kako poljoprivredni proizvodi definirani Sporazumom o poljoprivredi (AoA) zauzimaju 7,9% naspram nepoljoprivrednih proizvoda (NAMA) koji zauzimaju 91,9% ukupne svjetske trgovinske razmjene.

- Sporazumom o poljoprivredi definirani su poljoprivredni proizvodi u njegovu Prilogu 1 koji se poziva na harmonizirani sustav klasifikacije proizvoda. Definicija obuhvaća osnovne poljoprivredne proizvode, kao što su pšenica, mlijeko i žive životinje, ali i proizvode dobivene od njih, kao što su kruh, maslac i meso, kao i sve prerađene poljoprivredne proizvode, kao što su čokolada i kobasice. Isto tako, uključuje i vina, alkoholna pića, duhanske proizvode, vlakna poput pamuka, vune i svile te sirove životinjske kože namijenjene za kožarsku industriju. Šumarski proizvodi te riba i riblji proizvodi nisu uključeni.
- Nepoljoprivredni proizvodi (NAMA) - odnosi se na sve proizvode koji nisu obuhvaćeni Sporazumom o poljoprivredi. Drugim riječima, u praksi, uključuje industrijsku proizvodnju (proizvedena roba), goriva i rudarske proizvode, ribu i riblje proizvode te proizvode šumarstva.

Tablica 2: Udio svjetskog izvoza i uvoza poljoprivrednih proizvoda po regijama 2014.

(postotci)	Izvoz	Uvoz
Udio u ukupnoj robnoj razmjeni		
Svijet	9,5	9,5
Sjeverna Amerika	11,1	6,9
Srednja i Južna Amerika	30,6	9,4
Europa	10,6	10,5
Zajednica neovisnih država (ZND)	9,2	12,0
Afrika	11,5	15,6
Bliski istok	2,3	12,2
Azija	6,7	9,0
Udio u razmjeni primarnih proizvoda		
Svijet	31,8	31,8
Sjeverna Amerika	40,0	30,3
Srednja i Južna Amerika	43,3	29,3
Europa	48,7	36,7
Zajednica neovisnih država (ZND)	12,2	52,0
Afrika	15,4	47,1
Bliski istok	3,4	52,5
Azija	37,3	24,7

Izvor: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2015_e/its15_merch_trade_product_e.htm

preuzeto: 14.05.2016.

Iz Tablice 2. možemo viditi i ponoviti da poljoprivredni proizvodi zauzimaju 9,5% udjela u ukupnoj svjetskoj robnoj razmjeni. Gledajući po regijama, u navedenom udjelu, Srednja i Južna Amerika sudjelovale su kao regija s izvozom od 30,6% što predstavlja najpovoljniji omjer naspram njihova uvoza poljoprivrednih proizvoda od 9,4% u ukupnoj robnoj razmjeni. Nasuprot njima Bliski istok ima najnepovoljniji omjer s izvozom od 2,3% i uvozom navedene robe od 9%. Europa pak, kao regija, drži gotovo jednaki omjer izvoza i uvoza poljoprivrednih proizvoda (oko 10,5%). Ukoliko uzmemo u obzir samo udio primarnih proizvoda u svjetskoj razmjeni vidimo kako poljoprivredni proizvodi u sklopu njih zauzimaju 31,8% odnosno gotovo 1/3 ukupnog svjetskog trgovinskog udjela. Što se tiče regionalnog udjela vidimo kako Europa sudjeluje s gotovo 50% izvoza navedene robe, dok joj uvoz iznosi 36,7%. Najnepovoljniji omjer ima Bliski istok s izvozom od 3,4%, dok mu uvoz iznosi preko 50%

Tablica 3.: Regionalni izvoz poljoprivrednih proizvoda u užem i širem pogledu

	Vrijednost	Udio u regionalnom izvozu		Udio u svjetskom izvozu	
	2014	2010	2014	2010	2014
Svijet	1765	100,0	100,0	100,0	100,0
Europa					
Svijet	719	100,0	100,0	41,8	40,8
Europa	546	78,7	75,9	32,9	30,9
Azija	55	6,2	7,6	2,6	3,1
Sjeverna Amerika	31	4,0	4,4	1,7	1,8
Afrika	30	3,6	4,2	1,5	1,7
Bliski istok	25	2,7	3,5	1,1	1,4
Zajednica neovisnih država (ZND)	22	3,5	3,1	1,5	1,3
Južna i Srednja Amerika	8	1,0	1,1	0,4	0,4
Azija					
Svijet	396	100,0	100,0	21,4	22,4
Asia	232	59,0	58,6	12,6	13,1
Europa	50	13,8	12,5	3,0	2,8
Sjeverna Amerika	46	11,5	11,6	2,5	2,6
Južna i Srednja Amerika	27	6,1	6,7	1,3	1,5
Afrika	25	5,3	6,2	1,1	1,4
Zajednica neovisnih država (ZND)	8	2,4	2,1	0,5	0,5
Južna i Srednja Amerika	6	1,7	1,4	0,4	0,3
Sjeverna Amerika					
Svijet	277	100,0	100,0	15,6	15,7
Sjeverna Amerika	108	38,3	39,0	6,0	6,1
Azija	105	37,5	37,9	5,9	5,9
Europa	27	9,9	9,7	1,5	1,5
Južna i Srednja Amerika	21	6,9	7,7	1,1	1,2
Afrika	8	3,6	2,8	0,6	0,4
Bliski istok	6	2,6	2,2	0,4	0,3
Zajednica neovisnih država (ZND)	2	1,0	0,7	0,2	0,1
Južna i Srednja Amerika					
Svijet	212	100,0	100,0	12,0	12,0
Azija	66	25,5	30,9	3,1	3,7
Europa	49	26,6	22,9	3,2	2,8
Južna i Srednja Amerika	34	16,0	15,8	1,9	1,9
Sjeverna Amerika	30	13,7	14,2	1,6	1,7
Afrika	12	6,0	5,7	0,7	0,7

Bliski istok	12	6,9	5,5	0,8	0,7
Zajednica neovisnih država (ZND)	8	4,5	4,0	0,5	0,5
Zajednica neovisnih država (ZND)					
Svijet	68	100,0	100,0	3,3	3,8
Europa	19	21,9	28,4	0,7	1,1
Zajednica neovisnih država (ZND)	19	38,3	27,4	1,3	1,1
Azija	16	20,2	23,0	0,7	0,9
Bliski istok	6	6,7	8,8	0,2	0,3
Afrika	5	6,8	7,9	0,2	0,3
Sjeverna Amerika	1	1,4	1,3	0,0	0,0
Južna i Srednja Amerika	0	0,3	0,3	0,0	0,0
Afrika					
Svijet	64	100,0	100,0	3,8	3,6
Europa	22	39,5	34,5	1,5	1,2
Afrika	17	24,9	26,9	0,9	1,0
Azija	14	16,7	22,2	0,6	0,8
Bliski istok	5	8,8	7,4	0,3	0,3
Sjeverna Amerika	3	4,7	4,4	0,2	0,2
Južna i Srednja Amerika	1	2,1	2,2	0,1	0,1
Zajednica neovisnih država (ZND)	1	1,7	2,0	0,1	0,1
Bliski istok					
Svijet	30	100,0	100,0	2,0	1,7
Bliski istok	14	47,1	47,9	0,9	0,8
Azija	6	17,9	19,9	0,4	0,3
Europa	3	9,6	11,1	0,2	0,2
Afrika	2	5,9	7,8	0,1	0,1
Zajednica neovisnih država (ZND)	1	3,9	2,7	0,1	0,0
Sjeverna Amerika	1	1,6	2,0	0,0	0,0
Južna i Srednja Amerika	0	0,3	0,2	0,0	0,0

Izvor: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2015_e/its15_merch_trade_product_e.htm

preuzeto: 14.05.2016.

U Tablici 3. prikazana je globalna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regijama u užem i širem smislu. Kao primjer uzeti ćemo regiju Europe. U prvom stupcu dana nam je ukupna vrijednost razmjene poljoprivrednih proizvoda na globalnoj razini. Vrijednost ukupne razmjene poljoprivrednih proizvoda u 2014. godini iznosila je bilijun i 765 milijardi dolara. Iz primjera Europe uočavamo kako ona sudjeluje s čak 40,8% izvoza prema svijetu, odnosno 719 milijardi dolara. Od tog postotka (40,8%) gotovo tri četvrtine (30,9%) cirkulira unutar same Europe. Najznačajniji izvoz prema drugim regijama iznosi 3,1% prema Aziji, zatim 1,8% prema Sjevernoj Americi itd. Nakon Europe, po udjelu vrijednosti izvoza, slijedi Azija (396 mlrd.), Sjeverna Amerika (277 mlrd.), Južna i Srednja Amerika (212 mlrd.), itd. U užem, regionalnom smislu, tih 719 mlrd. dolara najviše cirkulira unutar Europe (75,9%) odnosno 546 milijardi dolara. Ostatak je prema ostalima, a najveći prema Aziji s udjelom od 7,6% odnosno 55 mlrd. dolara. Analogno se može napraviti analiza za 2010. godinu navedena u tablici.

7. RH I WTO

Put prema ulasku RH u WTO bio je poprilično dug i izazovan. RH je započela pripreme za pristupanje GATT-u 1993. godine i službeno dobila status promatrača, te je 27. listopada 1993. godine uspostavljena Radna skupina RH za pristupanje WTO. RH je pristupila WTO-u 30. studenog 2000.

7.1. Proces ulaska i stavovi RH u WTO

Pregovori RH o pristupanju u članstvo WTO trajali su 6,5 godina. Održano je 6 službenih i 4 neslužbenih sjednica Radne skupine za prijam RH u WTO, odnosno rundi multilateralnih pregovora, te 20 rundi bilateralnih pregovora. U multilateralnim pregovorima potvrđena je usklađenost hrvatskog trgovinskog, carinskog, deviznog, poreznog i drugog zakonodavstva s pravilima WTO sporazuma. Tijekom bilateralnih pregovora RH je pregovarala s 19 WTO članica koje su izrazile interes pregovarati o carinskim uvjetima za pristup njihovih roba i pružanje usluga na hrvatskom tržištu: SAD, EK, Japan, Mađarska, Slovenija, Češka, Slovačka, Poljska, Norveška, Švicarska, Turska, Australija, Novi Zeland, Kanada, Urugvaj, Ekvador, Meksiko, Kirgistan i Indija.

RH je od rujna 1999. godine bila blokirana u postupku prijama u članstvo WTO radi oprečnih stavova i zahtjeva SAD i EU (Francuske) glede liberalizacije audiovizualnih usluga, pri čemu su SAD zastupale stav liberalizacije a EK stav zaštite kulturne raznolikosti. RH je tražila isti tretman kao Baltičke zemlje, argumentirajući svoj stav kako je RH europska zemlja orijentirana integraciji u europske strukture, članica Vijeća Europe i potpisnica Konvencije o prekograničnoj televiziji. Takav model SAD nisu prihvatile, uz argumentaciju da RH nema ugovorom institucionaliziran odnos s EU, kao što to imaju Baltičke zemlje Sporazumima o pridruživanju. U veljači 2000. godine izmijenjena je hrvatska ponuda na način da je približena zahtjevima EK, no nije bila prihvaćena od američke strane. Novim neformalnim prijedlogom postignut je dogovor koji ne uključuje obveze glede sadržaja programa, već obveze davanja koncesija pri stjecanju vlasništva i upravljanja radio i TV postajama.

Pristupivši u članstvo WTO, u RH su prosječne carinske stope na industrijske proizvode smanjene sa 9,7 % na 6,5 %, te nakon prijelaznih razdoblja od 2-5 godina na 5,34%. Za poljoprivredne proizvode prosječne carinske stope smanjene su sa 33,7 % na 25 %. RH je tijekom pregovora o prijama prihvatila gotovo sve prijedloge carinskih stopa "0 za 0" (za

proizvode: drvo, igračke, čelik, pivo, papir, metale, poljoprivednu, medicinsku, znanstvenu i građevinsku opremu) i carinske harmonizacije za tekstile (12-14 %) i kemikalije (6,5 %).

U području usluga RH je značajno otvorila tržište, a glede audiovizualnih usluga slijedila je baltički model kojim je odobren izuzetak od načela naj-povlaštenije-nacije te dodatne obveze u područjima audiovizualnih kinematografskih, kazališnih i telekomunikacijskih usluga, uključujući ukidanje poreza na dodanu vrijednost na kinematografske ulaznice. S danom prijama u članstvo RH je pristupila WTO višelateralnom Sporazumu o trgovini civilnim zrakoplovima. Pregovori o pristupanju multilateralnom Sporazumu o javnoj nabavi pokrenuti su temeljem zatraženog statusa promatrača od 14. lipnja 1999. godine u veljači 2002. godine.

- Hrvatski sabor je na sjednici 15. srpnja 2011. godine donio odluku o proglašenju Zakona o javnoj nabavi u čijem članku 4. (Uvjeti koji se odnose na sporazume sklopljene u okviru Svjetske trgovinske organizacije) je navedeno sljedeće: „Danom pristupanja Republike Hrvatske Sporazumu o javnoj nabavi (Agreement on Government Procurement – GPA), naručitelji na koje se odnosi Sporazum obvezni su pri sklapanju ugovora o javnoj nabavi primijeniti njegove odredbe na gospodarske subjekte trećih država koje su strane Sporazuma. Pri sklapanju ugovora o javnoj nabavi obuhvaćenih Sporazumom, Republika Hrvatska primjenjuje na gospodarske subjekte država članica uvjete jednako povoljne kao one koje jamči gospodarskim subjektima trećih država koje su strane Sporazuma o javnoj nabavi.“¹⁶
- RH je 1. srpnja 2013. godine službeno pristupila, nakon ispunjenih uvjeta, Sporazumu o javnoj nabavi u okviru WTO-a.

Kao članica prvi put je sudjelovala na Ministarskoj konferenciji 2001. godine u Dohi kojom je pokrenuta nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora.

RH glede WTO multilateralnog trgovinskog sustava zastupa stajališta:

- pokretanje nove sveobuhvatne runde pregovora
- sustavna multilateralna trgovinska liberalizacija i jačanje WTO sustava
- fleksibilnost u preuzimanju novih obveza do isteka ugovorenih prijelaznih razdoblja u područjima poljoprivrede i pristupa tržištu

¹⁶Zakon o javnoj nabavi, Narodne novine 90/2011, čl. 4

- podržava pregovore, odnosno uključivanje novih područja, odnosa trgovine i investicija, konkurencije i okoliša u WTO multilateralni sustav
- trgovinsku liberalizaciju unutar regionalnih okvira suradnje kao WTO sustavu komplementarnog procesa
- podržava ne-trgovinske aspekte poljoprivrede tj. načelo multi-funkcionalnosti poljoprivrede
- podržava poseban tretman zemalja u razvoju.¹⁷

7.2. Spor s Mađarskom

Pored svega navedenog, RH je sudjelovala u jednom sporu (rednog broja 297) s Mađarskom. Naime, dana 9. srpnja 2003. godine, Mađarska je zatražila konzultacije s Hrvatskom u vezi s određenim mjerama poduzetim od strane Hrvatske, a koje utječu na uvoz živih životinja i proizvoda od mesa. Prema Mađarskoj, mjere uvoza uvedene od strane Hrvatske 5. lipnja 2003. godine, odrađene su bez obavijesti SPS odboru¹⁸. Mjera se odnosi na sprječavanje širenja *BSE bolesti*¹⁹ kod svih životinja od bilo kojeg gospodarskog značaja, kao što su žive svinje, perad i riba, ne uključujući preživače. Mjera zabranjuje uvoz, osim ako postoji zabrana za hranjenje životinja hranom koja sadrži životinjske bjelančevine u zemlji izvoznici (riblje brašno također nije dozvoljeno). Mađarska je tvrdila da se mjera uvedena od strane Hrvatske ne temelji na nekom znanstvenom principu povezanim s prevencijom širenja BSE te da je Mađarska zemlja bez BSE (BSE-free). Isto tako navedeno je kako nije svjesna bilo koje međunarodne norme koja bi opravdala takve zahtjeve hranjenja. Dana 30. siječnja 2009., Hrvatska i Mađarska su obavijestile Tijelo za rješavanje sporova da su postigli obostrano dogovoreno rješenje za ovaj slučaj iz 2003. godine. Zanimljivo, čak 500. spor obilježio je 10. Ministarsku konferenciju u Nairobiju 2015. godine.

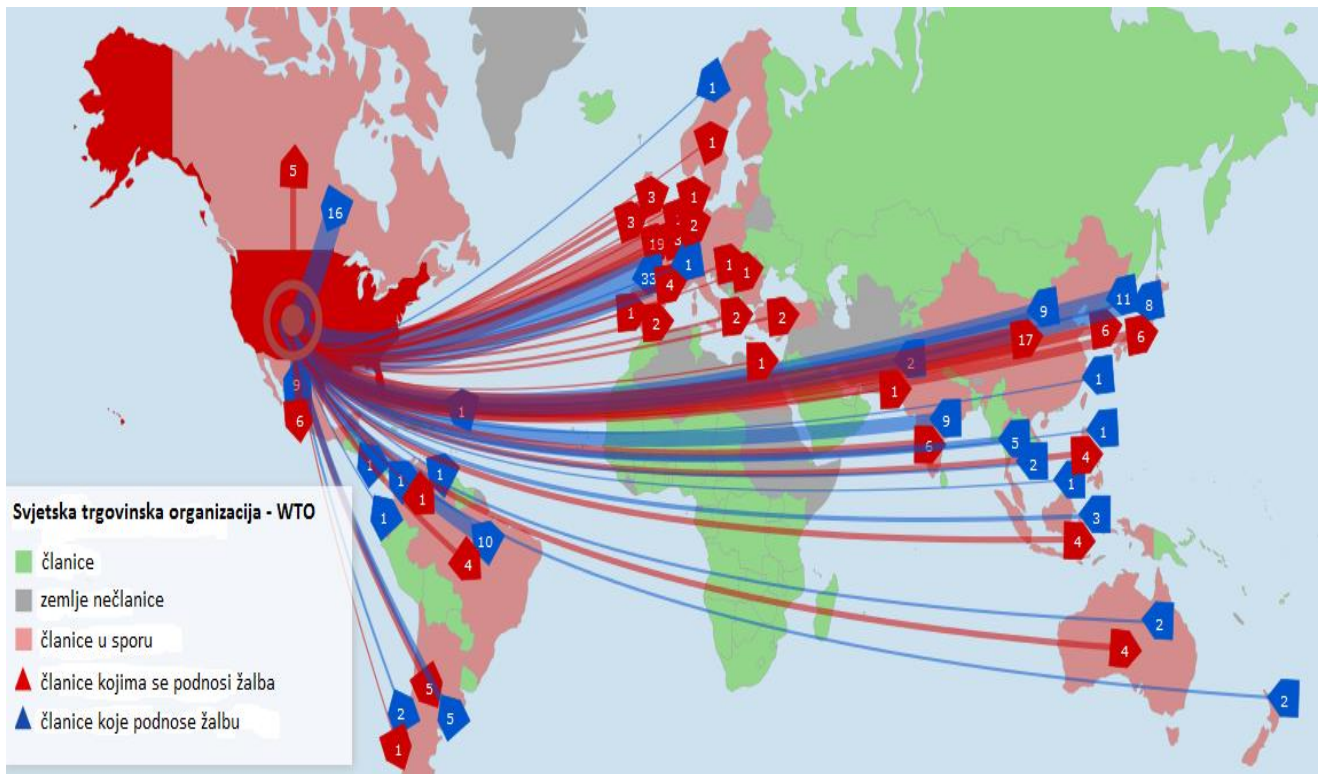
Na sljedećem vizualnom prikazu, kao primjer, možemo vidjeti sporove između SAD-a i ostalih zemalja.

¹⁷Multilateralni odnosi, dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija \(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija (wto)/), preuzeto 13.06.2016.

¹⁸Odbor zadužen za provedbu WTO Sporazuma SPS o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera.

¹⁹Kravlje ludilo ili „*Bovine spongiform encephalopathy*“ (BSE).

Slika 3: Sporovi SAD-a u globalnoj razmjeni

Izvor: <https://www.wto.org/index.htm>

7.3. Utjecaj vanjskotrgovinskih politika na RH

U ovom poglavlju obraditi će se se Zakon o poljoprivredi RH te opisati određene svjetske vanjskotrgovinske politike u pogledu poljoprivrede i njihov utjecaj na RH.

Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske u najvećoj mjeri određena je njezinim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i Europskoj uniji (EU). Ulaskom u EU Republika Hrvatska se obvezala na primjenu Zajedničke trgovinske politike („Common Commercial Policy“). Tako su svi hrvatski zakoni i provedbeni propisi u trgovinskoj politici prestali biti na snazi danom stupanja u članstvo EU, odnosno od 1. srpnja 2013. godine. Put Republike Hrvatske prema EU označila je, u smislu vanjskotrgovinske politike, liberalizacija trgovine, slobodna trgovina sa zemljama u regiji, usklađivanje zakonodavstva te u konačnici članstvo u WTO-u, koje je predstavljalo osnovu i temelj za integriranje hrvatskog gospodarstva u europsko i globalno tržište. Republika Hrvatska postala je 30. studenoga 2000. godine 140. članica WTO-a nakon okončanja bilateralnih pregovora s 19 članica o carinskim stopama za pristup robe i o uvjetima za pružanje usluga na hrvatskom tržištu. Svoje interese

Republika Hrvatska (RH) je, kao članica WTO-a, u najvećem dijelu izražavala kroz skupinu „Nedavno primljenih članica“ („Recently Acceded Members“ – RAMs), čiji je bila koordinator do ljeta 2007.²⁰

7.3.1. Zakon o poljoprivredi Republike Hrvatske

Zakonom o poljoprivredi uređuju se ciljevi i mjere poljoprivredne politike te se daje okvir za provedbu mjera, a zakonodavstvo Republike Hrvatske usklađuje se sa zakonodavstvom Europske unije. Novi Zakon o poljoprivredi objavljen je u Narodnim novinama broj 30/15. te je stupio na snagu 18. ožujka 2015. godine.

Zakonom se određuju ciljevi i mjere poljoprivredne politike, izravna potpora, pravila vezana uz zajedničku organizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda, mjere informiranja i promocije, državna potpora, prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda i dopunske djelatnosti, ekološka i integrirana proizvodnja, sustavi kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, javne službe na području poljoprivrede, istraživački rad, obrazovanje, administrativna kontrola i ostalo.

Ovim Zakonom također se uređuje provedba nekoliko EU uredbi, između ostalog:

- o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda
- o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode
- o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR)
- o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike
- o utvrđivanju pravila za izravna plaćanja poljoprivrednicima u programima potpore u okviru zajedničke poljoprivredne politike
- o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda

Nadalje, Zakonom o poljoprivredi uspostavlja se i pravni okvir za povlačenje oko 800 milijuna eura godišnje iz dva europska fonda za sve mjere poljoprivredne politike. Samo za provedbu novog programa izravnih potpora, Republika Hrvatska ima na raspolaganju u programskom razdoblju 2015. do 2020. (financijsko 2016. do 2021.) maksimalno 2,5 milijardi eura, od čega će iz EU proračuna biti osigurano 1,5 milijardi eura ili oko 60%. Isto tako,

²⁰Turčić Z. (2015) *Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni*, Poslovna izvrsnost, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb

povećana je omotnica za izravna plaćanja na 423 milijuna eura u odnosu na iznos iz Ugovora o pristupanju od 373 milijuna eura što je povećanje za više od 13 % ili 50 milijuna eura.

7.3.2. Zajednička poljoprivredna politika Europe (ZPP)

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) je jedna od najstarijih zajedničkih politika EU, te pravno i financijski najzahtjevnija. Uvedena je 1962. g. kako bi se povećala proizvodnja hrane u Europi koja je pretrpjela godine gladi i razaranja za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Rimskim ugovorom o osnivanju Europske ekonomske zajednice (1957.) postavljeni su opći okviri ZPP-a, i utvrđeni su sljedeći ciljevi:

- podizanje poljoprivredne produktivnosti promicanjem tehničkog napretka, racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje i optimalnog iskorištenja proizvodnih činitelja, posebno radne snage,
- osiguravanje životnog standarda poljoprivredne populacije, osobito podizanje prihoda osoba koje se osobno bave poljoprivredom,
- stabilizacija tržišta,
- sigurnost opskrbe tržišta,
- osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.²¹

Politika ZPP zasniva se na dva stupa:

- 1. Stup (Zajednička organizacija tržišta (ZOT) poljoprivrednih proizvoda, izravna plaćanja poljoprivrednicima)- financira se iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EAGF) koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama i mjere kojima se reguliraju poljoprivredna tržišta.
- 2. Stup (Politika ruralnog razvoja) - financira se iz sredstava Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Polazi od činjenice da je 91 % prostora EU-a ruralno i da 56% stanovništva EU-a živi u ruralnim sredinama.

²¹Razvoj Zajedničke poljoprivredne politike EU, dostupno na: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=11754>, preuzeto 30.05.2016.

U Republici Hrvatskoj, dana 12. svibnja 2016. godine službeno je završio projekt tehničke pomoći EU kojemu je bio cilj priprema hrvatske javne uprave i institucija u sektoru poljoprivrede za provedbu reformirane Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) u Hrvatskoj u programskom razdoblju 2015-2020. Projekt je trajao 24 mjeseca, a proračun projekta je iznosio više od 10 milijuna kuna (1,419.860,00 €) od čega je 90% financirano iz EU, a 10% iz Proračuna RH. Sve navedene promjene uspješno su implementirane u *ARKOD-u* i *AGRONET-u*²² te ostalim administrativnim modulima Agencije za plaćanja – dozvoljavajući na taj način poljoprivrednicima, zaposlenicima regionalnih ureda Agencije i inspektorima korištenje unaprijeđenih funkcionalnosti postojećeg sustava, i to već u prvoj godini provedbe reformirane Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije.²³

7.3.3. Sporazum o poljoprivredi (WTO)

Svi sporazumi i memorandumima o suglasnosti WTO-a u vezi s trgovinom robom potpisani 1994., a koji su stupili na snagu 1. siječnja 1995., primjenjuju se na poljoprivredu. Međutim, poljoprivredni sektor poseban je po tome što je uređen posebnim Sporazumom o poljoprivredi, čije odredbe imaju veću važnost. Osim toga, neke odredbe Sporazuma o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera (SPS) također se odnose na poljoprivrednu proizvodnju i trgovinu. Kada je riječ o zaštiti zemljopisnih naziva, isto vrijedi i za Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS). Treba istaknuti da je pri provedbi tih sporazuma dopuštena određena fleksibilnost, s jedne strane u korist zemalja u razvoju koje su članice WTO-a (poseban i drugačiji postupak), a s druge strane u korist najslabije razvijenih zemalja te zemalja u razvoju koje su neto uvoznice prehrambenih proizvoda (posebne odredbe). Na temelju Sporazuma o poljoprivredi države članice WTO-a obvezale su se na primjenu programa reformi važećih poljoprivrednih politika. Tim su programom određena pravila za 3 velika područja:

- Pristup tržištu
- Izvozne subvencije
- Domaća potpora

²²ARKOD je nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela, odnosno evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u RH. AGRONET je elektronička aplikacija namijenjena za pomoć korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi.

²³Institucije u poljoprivredi spremne za provedbu ZPP! , dostupno na <http://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/institucije-u-poljoprivredi-spreme-za-provedbu-zpp/25096/> , preuzeto: 10.06.2016.

Što se domaće potpore tiče, Sporazumom o poljoprivredi predviđeno je smanjenje obujma potpora koje ovisi o vrsti pomoći, a pomoć je raspodijeljena u različite “kutije” s obzirom na njezinu mogućnost narušavanja poljoprivrednih tržišta.

- „Narančasta kutija”, koja se još naziva i „zbirna mjera potpore” (ZMP), predstavlja subvencioniranje cijena i pomoć proizvodnji koja nije oslobođena obveze smanjenja.
- „Plava kutija” sadrži pomoć vezanu uz programe nadzora ponude koji su oslobođeni obveze smanjenja: na primjer, izravnu pomoć koja se temelji na površini i fiksnom prinosu ili se dodjeljuje za određen broj grla.
- „Zelena kutija” sadrži dvije skupine potpora. Prva se odnosi na programe javnih usluga (na primjer istraživanje, osposobljavanje, informiranje javnosti, promidžba, infrastruktura, domaća pomoć u hrani ili javne zalihe u cilju sigurne opskrbe hranom). U drugu skupinu potpora ubrajaju se izravne uplate proizvođačima, koje su u potpunosti nevezane uz proizvodnju.²⁴

7.4. Statistika i trenutno stajalište RH pri WTO

U ovom završnom dijelu napraviti ćemo sažeti prikaz i rank RH prema dostupnim podacima iz WTO posljedne ažuriranim u 8. mjesecu 2015. godine.

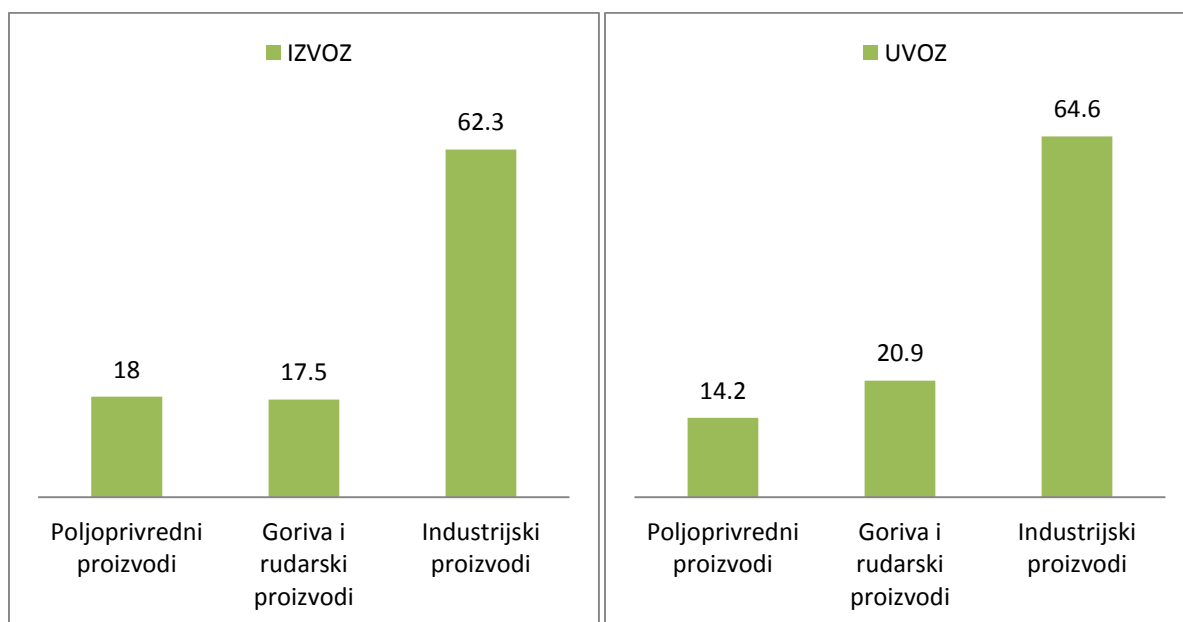
Prema WTO statistici u pogledu osnovnih indikatora, Hrvatska ima 4 236 000 stanovnika s BDP-om od 11 631 dolara po stanovniku (2012-2014.). Pristupila je WTO-u 30. studenog 2000. godine a prvi pregled trgovinske politike obavljen je 26. ožujka 2010. godine.

Prema podacima iz 2014. Hrvatska je 79. zemlja po izvozu te 73. po uvozu, dok doprinos WTO budžetu iznosi 0,136%.

U pogledu robne razmjene za 2014. godinu RH je izvezla robe u vrijednosti 13 milijardi i 858 milijuna dolara, odnosno uvezla robe u vrijednosti 22 milijarde i 790 milijuna dolara. U sljedećoj tablici vidljiv je udio razmjene po vrstama roba za 2014. godinu.

²⁴Sporazum Svjetske trgovinske organizacije o poljoprivredi, dostupno na http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_5.2.7.pdf, preuzeto 14.06.2016.

Grafikon 2.: Postotni udio izvoza i uvoza ukupne razmjene RH po vrstama proizvoda

Izvor: izradio autor

Zaključno, RH svoj značajniji izvoz bazira unutar same EU (63,7%), a zatim prema ostalima: Bosni i Hercegovini (11,9%), Srbiji (5,6%), Rusiji (2,6%) te SAD-u (2,1%). Najznačajniji uvoz ostvaruje također iz EU (76,1%), a zatim iz Rusije (5,1%), Bosne i Hercegovine (2,7%), Kine (2,6%) te Srbije (2,1%). Postotni udio u kojem RH sudjeluje na svjetskoj razmjeni iznosi 0,07% za izvoz te 0,12% za uvoz.

8. ZAKLJUČAK

Osnivanjem Sporazuma o carinama i trgovini (GATT) ostvario se potrebiti realan slijed događaja prema ostvarivanju efikasnije i otvorenije globalne trgovine. U gotovo 50 godina njegova postojanja možemo zaključiti kako je poticao razvoj svojih članica, prosperitet te je imao pozitivan uspjeh u svjetskoj ekonomiji nakon Drugog svjetskog rata. U značajnijim pregovorima u okviru GATT-a prije Urugvajске runde, bilo je više od 21% tarifnih rezova po rundi. Tijekom Urugvajске runde, napravljen je sporazum koji je uključivao 550 stranica smanjenja tarifa, odnosno 85% svjetske trgovine, što je u ovom krugu uključivalo i poljoprivredu. Dogovoreno je da će se u okviru Runde usredotočiti na širi raspon domaćih pitanja poljoprivredne politike, a ne samo na pitanje izvoznih subvencija i granice zaštite. Upravo to priznavanje utjecaja koje domaće poljoprivredne politike imaju na trgovinu bio je ključan element za daljni razvoj ovog segmenta. U konačnici je, slijedom navedenog, došlo do pada trgovinskog “tereta“ zemalja odnosno promocije liberalizacije trgovine i povećanja ekonomičnosti ugovorenih strana. GATT-om je isto tako uspostavljen važan set standarda kojim ugovorene stranke sudjeluju u samoj praksi razmjene, platforma za rješavanje sporova te nekoliko osnovnih načela u međunarodnom poslovanju.

Kao glavnu slabost GATT-a možemo uzeti upravo činjenicu da je on bio samo privremeni dogovor te nije imao na snazi određenu međunarodnu obvezu, odnosno provedbeni mehanizam. Po tome nije mogao poduzeti ništa ukoliko bi se npr. određeni bilateralni sporazum druge zemlje prekršio. To je utjecalo upravo na smanjenje kredibiliteta Sporazuma i u krajnosti ga nitko ne bi slijedio. Isto tako opseg nadležnosti GATT-a bio je samo u transakcijama proizvoda. S razvojem globalizacije, došlo je do povećanja transakcija u uslugama, tehnologijama i međunarodnim ulaganjima što nije bilo uređeno Sporazumom.

GATT je u konačnici zamijenjen, odnosno uokviren Svjetskom trgovinskom organizacijom (WTO) na temelju Sporazuma iz Marakeša. WTO je osigurao bolja, transparentnija, predvidljivija i zakonskim okvirom određena pravila trgovine. Omogućio je jačanje postojećih GATT-ovih mehanizama, načela, daljnje smanjenje carinskih stopa te u konačnici mir u svijetu u pogledu trgovinskih odnosa. Također, proširio je svoju nadležnost na trgovinu uslugama (GATS) i intelektualnog vlasništva (TRIPS). Osnivanjem WTO-a članovi su doživili prosječno smanjenje carinskih stopa od 40%, dok su svjetska tržišta osjetila značajan pad tarifa. Možemo primjetiti da se znatan pomak i razvoj osjetio u pogledu poljoprivrede, sigurnosnih mjera, anti-dampinga, ulaganja, usluga i ostalog.

Pregovori unutar WTO-a vođeni su kroz tzv. Ministarske konferencije, koja je ujedno i najvažnije tijelo odlučivanja. Održano je ukupno 10 konferencija dok se sljedeća 11. očekuje u 2017. godini. Značajna je bila IV. Ministarska konferencija u Dohi 2001. godine kojom je započela nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora (Doha runda) u sklopu koje je RH prvi puta sudjelovala kao punopravna članica. Što se tiče poljoprivrede, na Ministarskoj konferenciji u Baliju 2013. godine donešene su različite Ministarske odluke o prijedlozima oko izvoznih subvencija, tarifnih kvota, zaliha hrane i ostalo. Na posljednje održanoj konferenciji u Nairobiju 2015. godine možemo reći da su doneseni povijesni zaključci i odluke. Naime, konferencija je kulminirala donošenjem Nairobi paketa, odnosno nizu od 6 odluka o poljoprivredi, pamuku i pitanjima najmanje razvijenih zemalja. Najznačajnija je odluka o izveznoj konkurenciji ("Export competition"). Razvijene zemlje obvezale su se ukloniti subvencije za izvoz poljoprivrednih proizvoda, s izuzetkom oko predviđenih izvoznih subvencija za mliječne proizvode, prerađene proizvode i svinjsko meso, koje moraju biti postepeno izbačene do kraja 2020. godine. Zemlje u razvoju moraju u međuvremenu ukinuti izvozne subvencije do kraja 2018. godine, ali će biti u mogućnosti nastaviti pokrivati troškove marketinga i transporta za izvoz u poljoprivredi do kraja 2023. godine, dok će najsiromašnijim i zemljama koje većinski uvoze hranu biti odobreno da do kraja 2030. godine ispune svoje obveze.

Zaključno s navedenim, ovom konferencijom napravljen je svojevrsni uvod u ozbiljnije planiranje globalne poljoprivrede i sigurnosti hrane. Napravljeni su konkretniji i određeniji koraci, iako opet poneka pitanja ostaju otvorena. Stvaran utjecaj odluka i promjena krojiti će u konačnici vlade zemalja članica i njihove odluke u provođenju navedenih obveza.

Što se tiče RH, put prema ulasku u WTO bio je poprilično dug i izazovan. RH je započela pripreme za pristupanje GATT-u 1993. godine i službeno dobila status promatrača, te je 27. listopada 1993. godine uspostavljena Radna skupina RH za pristupanje WTO. RH je pristupila WTO-u 30. studenog 2000. Prosječne carinske stope na industrijske proizvode smanjene su sa 9,7 % na 6,5 %, te nakon prijelaznih razdoblja od 2-5 godina na 5,34%. Za poljoprivredne proizvode prosječne carinske stope smanjene su sa 33,7 % na 25 %. Možemo zaključiti da je vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske u najvećoj mjeri određena je njezinim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i Europskoj uniji (EU). Ulaskom u EU Republika Hrvatska se obvezala na primjenu Zajedničke trgovinske politike ("Common Commercial Policy"), a time je morala uskladiti zakone sa Sporazumom o poljoprivredi u okviru WTO. Zaključno, poljoprivredni proizvodi prema podacima iz 2014.

godine zauzimaju udio od gotovo 10% svjetske razmjene, odnosno vrijednost od 1 bilijun i 765 milijuna dolara. Mnogo toga se promijenilo, i mnogo toga se očekuje u pogledu globalne razmjene od inicijalnog osnivanja GATT-a, a slijedom okolnosti i WTO-a. Sustav je uređeniji, kompaktniji i otvara mnogo mogućnosti. Vlade zemalja članica i njihovi međusobni odnosi unutar WTO-a bit će ključni faktor tempa daljnje globalne trgovinske razmjene i načina na koji će se odvijati ista.

9. POPIS LITERATURE

1. Bjelić P. (2002.): *Svetska trgovinska organizacija*, Beograd: Prometej
2. Brkić, L. (2001.): *GATT, WTO i (de)regulacija tržišta financijskih usluga*, FPZG, pregledni članak, str. 100-102
3. Giunio, M. et. al. (1998), *Vanjskotrgovinsko, devizno i carinsko poslovanje*, Zagreb: Inženjerski biro
4. Lolić Čipčić M. (2015.): *Međunarodna ekonomija*, WEB izdanje: Sveučilište u Splitu, str.35
5. Matić, B. (2004) *Međunarodno poslovanje*, Zagreb: Sinergija
6. Matić B., Lazibat T. (2001.): *Od GATT do WTO*, Pregledni rad, str. 697
7. Turčić Z. (2015) *Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni*, Poslovna izvrsnost, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb
8. Vizjak A. (2007.): *Svjetska trgovinska organizacija: postanak, ustroj i razvoj*, Opatija: Sveučilište u Rijeci
9. Zakon o javnoj nabavi, Narodne novine 90/2011, čl. 4
10. Sporazum Svjetske trgovinske organizacije o poljoprivredi, dostupno na http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_5.2.7.pdf , preuzeto 14.06.2016.
11. Institucije u poljoprivredi spremne za provedbu ZPP! , dostupno na <http://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/institucije-u-poljoprivredi-spremne-za-provedbu-zpp/25096/> , preuzeto: 10.06.2016.
12. Razvoj Zajedničke poljoprivredne politike EU, dostupno na: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=11754> , preuzeto 30.05.2016.
13. Ministerial conferences, dostupno na: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/minist_e.htm , preuzeto: 02.04.2016.
14. Multilateralni odnosi, dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/) preuzeto: 07.03.2016.

10. SAŽETAK

Međunarodna trgovina je oduvijek bila prisutna u ljudskoj povijesti. Značajniji udio u političkom, društvenom i gospodarskom smislu u dogodio se u posljednjih nekoliko stoljeća. Pretpostavka međunarodne trgovine za mirnom razmjenom i odvijanjem između nacija je u odgovarajućoj razini geopolitičkog mira i stabilnosti.

Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT) bio je multilateralni sporazum koji je regulirao međunarodnu trgovinu. GATT-om je definiran opći okvir trgovinske razmjene koji je opstao 50 godina prije odluke formiranja Svjetske trgovinske organizacije (WTO). S druge strane, WTO je međunarodna organizacija koja regulira međunarodnu trgovinu s jasno određenom ciljevima, načelima, strukturom i izvorima financiranja. Značaj WTO-a je u mogućnosti međusobnog transparentnog dogovora između zemalja članica, donošenju odluka i unapređenju pravila s ciljem liberalizacije i otvorenja globalne trgovine. Dogovori se odvijaju kroz najviše tijelo, odnosno Ministarske konferencije. Do sada je donešeno mnogo pozitivnih odluka i deklaracija, a u posljednjih 10 godina fokus rasprava je usmjeren sve više i prema poljoprivredi koja je posebno uređena u sklopu WTO (Sporazum o poljoprivredi).

RH je članica WTO, a pregovori oko pristupa članstvu trajali su gotovo sedam godina. Kao članica, prvi put je sudjelovala na Ministarskoj konferenciji 2001. godine u Dohi kojom je pokrenuta nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora. Vanjskotrgovinska politika RH u najvećoj mjeri određena je njezinim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i Europskoj uniji (EU).

Ključne riječi: Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT), Svjetska trgovinska organizacija (WTO), Ministarska konferencija, poljoprivreda

11. SUMMARY

International trade has always been present in human history. A significant share in political, social and economic terms occurred in the last few centuries. The assumption of international trade for peaceful exchange between nations is in the appropriate level of geopolitical peace and stability.

General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) was a multilateral agreement which regulated international trade. GATT defined the general framework of trade that has survived for 50 years before deciding to form the World Trade Organization (WTO). On the other hand, the WTO is an international organization that regulates international trade with clearly defined goals, principles, structure and sources of financing. The importance of the WTO is providing transparent mutual agreement between members, decision-making and improving rules aimed at liberalization and the opening of global trade. Arrangements are taking place through the supreme body, i.e. the Ministerial Conference. To this day, many positive decisions and declarations were made, but in the last 10 years the theme of the discussion has focused increasingly towards agriculture, which is specifically regulated under the WTO (Agreement on Agriculture).

Croatia is a member of the WTO, and negotiations over membership lasted nearly seven years. As a member, Croatia participated in the Ministerial Conference in 2001 in Doha for the first time, which launched a new round of multilateral trade negotiations. Foreign trade policy in Croatia is largely determined by its membership in the World Trade Organization (WTO) and European Union (EU).

Keywords: General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), World Trade Organization (WTO), Ministerial Conference, Agriculture

12. POPIS TABLICA

Tablica 1: Svjetski trgovinski udio po grupama proizvoda 2014.....	26
Tablica 2: Udio svjetskog izvoza i uvoza poljoprivrednih proizvoda po regijama 2014.....	27
Tablica 3: Regionalni izvoz poljoprivrednih proizvoda u užem i širem pogledu.....	28 – 29

13. POPIS SLIKA

Slika 1: Organigram WTO-a.....	14
Slika 2: Logotip Ministarske konferencije u Nairobiju, Kenija 2015.....	23
Slika 3: Sporovi SAD-a u globalnoj razmjeni.....	33

14. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Broj sudionika u GATT pregovorima.....	9
Grafikon 2: Postotni udio izvoza i uvoza ukupne razmjene RH po vrstama proizvoda.....	38

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij smjera Agroekonomike

Diplomski rad

UTJECAJ SPORAZUMA O CARINAMA I TRGOVINI (GATT) NA LIBERALIZACIJU SVJETSKOG TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Josip Svoboda

Sažetak:

Međunarodna trgovina je oduvijek bila prisutna u ljudskoj povijesti. Značajniji udio u političkom, društvenom i gospodarskom smislu u dogodio se u posljednjih nekoliko stoljeća. Pretpostavka međunarodne trgovine za mirnom razmjenom i odvijanjem između nacija je u odgovarajućoj razini geopolitičkog mira i stabilnosti.

Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT) bio je multilateralni sporazum koji je regulirao međunarodnu trgovinu. GATT-om je definiran opći okvir trgovinske razmjene koji je opstao 50 godina prije odluke formiranja Svjetske trgovinske organizacije (WTO). S druge strane, WTO je međunarodna organizacija koja regulira međunarodnu trgovinu s jasno određenom ciljevima, načelima, strukturom i izvorima financiranja. Značaj WTO-a je u mogućnosti međusobnog transparentnog dogovora između zemalja članica, donošenju odluka i unapređenju pravila s ciljem liberalizacije i otvorenja globalne trgovine. Dogovori se odvijaju kroz najviše tijelo, odnosno Ministarske konferencije. Do sada je donešeno mnogo pozitivnih odluka i deklaracija, a u posljednjih 10 godina fokus rasprava je usmjeren sve više i prema poljoprivredi koja je posebno uređena u sklopu WTO (Sporazum o poljoprivredi).

RH je članica WTO, a pregovori oko pristupa članstvu trajali su gotovo 7 godina. Kao članica, prvi put je sudjelovala na Ministarskoj konferenciji 2001. godine u Dohi kojom je pokrenuta nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora. Vanjskotrgovinska politika RH u najvećoj mjeri određena je njezinim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i Europskoj uniji (EU).

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Broj stranica:

Broj tablica: 3

Broj slika: 3

Broj grafikona: 2

Broj literaturnih navoda: 15

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT), Svjetska trgovinska organizacija (WTO), Ministarska konferencija, poljoprivreda

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d, 31000 Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer university of Osijek
Faculty of Agriculture
University Graduate Studies, Agroeconomics

Graduation work

IMPACT OF THE AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE ON THE LIBERALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS IN WORLD TRADE

Josip Svoboda

Sažetak:

International trade has always been present in human history. A significant share in political, social and economic terms occurred in the last few centuries. The assumption of international trade for peaceful exchange between nations is in the appropriate level of geopolitical peace and stability.

General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) was a multilateral agreement which regulated international trade. GATT defined the general framework of trade that has survived for 50 years before deciding to form the World Trade Organization (WTO). On the other hand, the WTO is an international organization that regulates international trade with clearly defined goals, principles, structure and sources of financing. The importance of the WTO is providing transparent mutual agreement between members, decision-making and improving rules aimed at liberalization and the opening of global trade.

Arrangements are taking place through the supreme body, i.e. the Ministerial Conference. To this day, many positive decisions and declarations were made, but in the last 10 years the theme of the discussion has focused increasingly towards agriculture, which is specifically regulated under the WTO (Agreement on Agriculture).

Croatia is a member of the WTO, and negotiations over membership lasted nearly seven years. As a member, Croatia participated in the Ministerial Conference in 2001 in Doha for the first time, which launched a new round of multilateral trade negotiations. Foreign trade policy in Croatia is largely determined by its membership in the World Trade Organization (WTO) and European Union (EU).

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Number of pages:

Number of tables: 3

Number of images: 3

Number of graphs: 2

Number of references: 15

Original in: croatian

Keywords: General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), World Trade Organization (WTO), Ministerial Conference, Agriculture

Date of the thesis defense:

Reviewers:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, president
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, member

Thesis deposited at: Library; Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer university of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d, 31000 Osijek